

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ČETRTI ODDELEK

ZADEVA ČEFERIN proti SLOVENIJI

(pritožba št. 40975/08)

SODBA

STRASBOURG

16. januar 2018

Ta sodba bo postala dokončna v okoliščinah, navedenih v drugem odstavku 44. člena konvencije. Mogoči so uredniški popravki.

V zadevi Čeferin proti Sloveniji

Evropsko sodišče za človekove pravice (četrti oddelek) kot senat v sestavi:

Ganna Yudkivska, *predsednica*,

Paulo Pinto de Albuquerque,

Faris Vehabović,

Egidijus Kūris,

Iulia Motoc,

Georges Ravarani, sodniki,

Aleš Galič, *ad hoc sodnik*,

in Marialena Tsirli, *sodna tajnica oddelka*,

po razpravi, zaprti za javnost, ki je bila 7. novembra 2017,

izreka to sodbo, sprejeto navedenega dne:

POSTOPEK

1. Zadeva se je začela s pritožbo (št. 40975/08) proti Republiki Sloveniji, ki jo je pri Sodišču na podlagi 34. člena Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (v nadaljevanju: konvencija) 20. avgusta 2008 vložil slovenski državljani Peter Čeferin (v nadaljevanju: pritožnik).

2. Pritožnika je zastopala Odvetniška družba Čeferin s sedežem v Grosupljem. Slovensko vlado (v nadaljnjem besedilu: vlada) je zastopala V. Klemenc, državna pravobranilka.

3. Pritožnik je zlasti zatrjeval, da je bil z odločitvami o njegovem kaznovanju zaradi žalitve sodnih postopkov kršen 10. člen konvencije in da odločitev ustavnega sodišča v drugem sklopu postopkov ni bila nepristranska.

4. Vlada je bila o zgoraj navedenih očitkih obveščena 6. septembra 2016, preostali del pritožbe pa je bil v skladu s tretjim odstavkom 54. člena Poslovnika Sodišča razglašen za nesprejemljivega.

5. Marko Bošnjak, izvoljeni sodnik iz Slovenije, ni mogel sodelovati pri obravnavanju zadeve (28. člen Poslovnika Sodišča). Predsednik četrtega oddelka se je zato odločil, da za sodelovanje pri obravnavani zadevi imenuje Aleša Galiča kot *ad hoc* sodnika (četrti odstavek 26. člena konvencije in prvi odstavek 29. člena poslovnika).

DEJSTVA

I. OKOLIŠČINE ZADEVE

A. Ozadje

6. Pritožnik, ki nastopa kot zagovornik, je najprej pred Okrožnim sodiščem v Ljubljani in nato pred pritožbenimi sodišči zastopal obdolženca I. P., obtoženega treh umorov, storjenih 15. avgusta 2002. Za kaznivo dejanje mu je grozila zaporna kazen v višini 30 let. Med prvostopenjskim kazenskim postopkom so bili imenovani trije zapriseženi sodni izvedenci. Psiholog J. R. in psihiater V. R. sta bila zaprošena, da ocenita odgovornost obdolženca in verjetnost, da je storil kazniva dejanja, za katera je bil obdolžen. Izvedenec v forenzični medicini J. B. pa je bil zaprošen, da pripravi poročilo in med drugim priča o času smrti žrtev, kar je bil pomemben sestavni del obtožbe proti stranki pritožnika. V pisnih in ustnih vlogah je pritožnik nenehno zagovarjal nedolžnost svoje stranke, pri čemer je opozarjal na izvedenska mnenja, ki so bila po njegovem mnenju nezanesljiva, in zahteval izključitev vseh dokazov, pridobljenih z domnevnimi kršitvami človekovih pravic njegove stranke. Prav tako je videti, da je pritožnik na neki točki v postopku zahteval, da se mu izročijo rezultati preizkusa, opravljenega z detektorjem laži med policijsko preiskavo, vendar je bila njegova zahteva zavrnjena.

7. Na končni obravnavi 12. marca 2004 je V. R. odgovarjal na vprašanja pritožnika in državnega tožilca. Pritožnik je nato predlagal postavitev novega izvedenca psihiatra, ki bi mu moral pomagati psiholog, specializiran za psihodiagnostiko. V skladu s pravili Zakona o kazenskem postopku novega izvedenca ni mogoče imenovati, razen če v obstoječem izvedenskem mnenju obstajajo protislovja ali pomanjkljivosti, ali če nastane utemeljen dvom o pravilnosti podanega mnenja, zato je pritožnik poudaril, kaj šteje za take pomanjkljivosti v zvezi z V. R. in J. R. Pritožnik je v svojih ustnih vlogah trdil, da je J. R. znan po tem, da se nagiba k psihodinamiki, kar je po pritožnikovem mnenju pomenilo, da "ni seznanjen z vrhunskimi diagnostičnimi sredstvi, ki se uporabljajo v postopku psihološke diagnostike". Prav tako je navedel, da psihodinamska psihoterapija, ki jo uporablja izvedenec, ni znanstvena metoda in ne zagotavlja zanesljivih podatkov. Pritožnik je v svojem govoru nadalje trdil, da so bili rezultati preizkusa, opravljenega na njegovi stranki, popolnoma protislovni in zato neveljavni. Navedel je primere iz izvedenskega mnenja, kot je npr. ugotovitev, da ima obdolženec bolj malo občutka za resničnost, hkrati pa dobro splošno znanje, in da je nadpovprečno inteligenten, čeprav duševno tog. Pritožnik je nadaljeval z besedami:

"Da gre zgolj za neosmišljeno nakladanje polno kontradikcij govori tudi dejstvo, da izvedenec svojih umotvorov ni povezal z nobeno konkretno duševno motnjo, še najmanj z osebnostno motnjo, za katero se je sam proglasil za eksperta."

8. Pritožnik je nato nadaljeval, rekoč, da nobeden od preizkusov ne bi mogel privedi do ugotovitve značilnosti narcisizma, ki jih je omenil izvedenec J. R., in da narcisizem v nobenem primeru ni del veljavne diagnostične metode. Potem je dejal:

"V obeh mnenjih, tako psihiatra kot psihologa, je razvidna žalostna resnica, da sta se izvedenca v svoji strokovni šibkosti zatekla k metodam, tujim lastni stroki. Psihiater si je pomagal s psihološkimi metodami, ki jih absolutno ne razume in jih le mehansko uporablja; psiholog, ki z zastarelimi psihološkimi metodami iz kamene psihološke dobe ter neznanstvenim psihodinamskim konceptom ni dobil nobenih uporabnih rezultatov, zaradi česar se je zatekel v področje medicine [...]"

9. Pritožnik je zaključil z besedami, da bi predlagana nova izvedenska mnenja dokazala, da njegova stranka ni mogla storiti kaznivih dejanj, za katera je obtožena.

10. Sodišče je zavrnilo pritožnikov predlog za postavitev novih izvedencev in je zaključilo dokazni postopek.

11. Pritožnikova stranka I. P. je bila 16. marca 2004 obsojena za trojni umor in na 30-letno zaporno kazen. Pritožnik je 22. junija 2004 vložil pritožbo na Višje sodišče v Ljubljani. Dopolnil jo je z dodatnimi pisnimi vlogami in se 16. decembra 2004 udeležil seje in obravnave pred sodiščem. Pritožnik je med drugim navedel, da datum umora ni mogel biti 15. avgust 2002, kot je to ugotovil izvedenec J. B. (glej 6. odstavek zgoraj), kar pomeni, da ga njegova stranka ni mogla storiti; da državni tožilec ni predložil rezultatov preizkusa z detektorjem laži, kar naj bi njegovo stranko domnevno oprostilo krivde, in da sodišče ni hotelo pridobiti teh rezultatov od hrvaških organov; ter da njegova stranka ni bila psihološko sposobna storiti domnevnega zločina. Pritožnik je v svojih pisnih in ustnih vlogah pred Višjim sodiščem v Ljubljani močno kritiziral delo izvedencev, državnega tožilca in sodišča ter uporabil vrsto izrazov, za katere je Višje sodišče ugotovilo, da pomenijo žalitev sodišča (glej 19. odstavek spodaj).

B. Prvi sklop postopkov žalitve sodišča

12. Okrožno sodišče v Ljubljani je 19. marca 2004 izdalo sklep, s katerim je pritožnika kaznovalo z denarno kaznijo v višini 150.000 slovenskih tolarjev (SIT – približno 625 evrov (EUR)) zaradi žalitve sodišča na podlagi njegovih izjav, podanih na obravnavi 12. marca 2004 glede izvedencev, in sicer zaradi naslednjih pripomb, katerih prevodu stranke niso oporekale: "senseless talking" (*neosmišljeno nakladanje*), "mental constructs" (*umotvori*), "professional weakness" (*strokovna šibkost*) izvedencev, in izjave: "the psychiatrist used psychological methods which he absolutely did not understand" (*si je psihiater pomagal s psihološkimi metodami, ki jih*

absolutno ne razume), in izjave: "the psychologist [applied] outdated psychological methods from the stone age of psychology and unscientific psychodynamic concepts" (*psiholog z zastarelimi psihološkimi metodami iz kamene psihološke dobe ter neznanstvenim psihodinamskim konceptom*) (glej 7. do 9. odstavek zgoraj). Po mnenju sodišča je pritožnik izrazil žaljive vrednostne sodbe o strokovnosti izvedencev. Poleg tega je sodišče menilo, da strokovna usposobljenost sodnih izvedencev, ki jih je potrdilo Ministrstvo za pravosodje, ne more biti predmet dvoma. Glede višine denarne kazni, naložene pritožniku, pa je sodišče opozorilo, da odraža naravo in težo žaljivih izjav in dejstvo, da je šlo za odvetnika z dolgoletno prakso zastopanja v sodnih postopkih.

13. Pritožnik je 8. julija 2004 vložil pritožbo. Trdil je, da njegov namen ni bil nikogar žaliti, ampak je želel samo opozoriti na nesprejemljiv način izdelave mnenj, ki so lahko podlaga morebitni tridesetletni zaporni kazni. Zatrjeval je, da je izpodbijane navedbe utemeljil s kritiko, izraženo v pritožbi. Poudaril je, da nima potrebnega znanja za utemeljitev kritike, vendar pa so ga strokovnjaki "psihiatrične in psihološke stroke" opozorili na resne napake, ki sta jih zagrešila oba izvedenca. Po mnenju pritožnika bi se sodišča morala zamisliti nad svojo prakso kaznovanja odvetnikov, ki naj bi jo nekateri sodniki uporabljali za "pokrivanje" lastnega nestrokovnega in neprofesionalnega dela. Zatrjeval je, da naj bi kaznovanje zagovornikov pogosto imelo zastraševalni pomen in naj bi s tem posegalo v svobodo izražanja.

14. Višje sodišče v Ljubljani je 3. februarja 2005 zavrnilo pritožbo pritožnika kot neutemeljeno z ugotovitvijo, da njegove navedbe pomenijo "žaljivo vrednostno oceno in s tem napad na čast in dobro ime obeh izvedencev, saj izražajo prezir in zaničevanje ter nespoštovanje človeškega dostojanstva drugega ter so nevredne poklica, ki ga odvetnik opravlja". Sodišče je menilo, da je v kazenskem postopku dolžno varovati svojo avtoriteto ter osebno dostojanstvo drugih procesnih udeležencev, in poudarilo, da bi pritožnik svojo kritiko lahko podal na nešteto drugih zakonito sprejemljivih načinov. Poudarilo je tudi, da kaznovanje zagovornika ne pomeni grobega posega v ustavno pravico do svobodnega izražanja ter omejevanja ustavne pravice do obrambe. Sodišče je zaključilo, da je bila odločitev sodišča prve stopnje pravilna in ni omejevala pravice do obrambe, "kot to zatrjuje pritožnik, ki očitno ob pomanjkanju vsake samokritičnosti še vedno meni, da so bili na takšen način izraženi očitki obema izvedencema utemeljeni."

15. Pritožnik je 31. marca 2005 vložil ustavno pritožbo, v kateri se je pritožil zaradi kršitve 10. člena konvencije in 39. člena ustave, ki zagotavlja svobodo izražanja. Trdil je, da je izpodbijana mnenja izrazil z namenom zagotoviti najboljšo možno obrambo svoji stranki in da njegovo kaznovanje v demokratični družbi ni bilo nujno. Ob sklicevanju na zadevo *Nikula proti Finski* (pritožba št. 31611/96, ESČP 2002-II) je trdil, da so bile njegove

kritične pripombe namenjene samo nestrokovnemu in neustreznemu delu izvedencev in da nikakor ni žalil sodišča. Njegova kritika obeh izvedencev je bila "popolnoma ustrezna in je temeljila na znanstvenih dejstvih". Poleg tega pa naj bi obstajali drugi blažji ukrepi, kot je recimo vložitev zasebne kazenske tožbe zaradi obrekovanja.

16. Ustavno sodišče je 15. maja 2008 zavrnilo pritožnikovo ustavno pritožbo. Najpomembnejši deli tega sklepa so naslednji (kot je prevedeno v angleški različici na spletni strani Ustavnega sodišča):

“9. ... Vsekakor je treba upoštevati, da je odvetnikova svoboda izražanja, ko opravlja vlogo zagovornika obdolženca v kazenskem postopku, v funkciji obdolženčeve pravice do obrambe ... Okoliščina, da odvetnik v sodnem postopku izvršuje svojo pravico do svobode izražanja prav in samo zaradi tega, ker zastopa stranko, je nadvse pomembna pri presoji dopustnosti posega v odvetnikovo pravico iz prvega odstavka 39. člena Ustave [svoboda izražanja], vendar ne more pomeniti tega, da zaradi nje Ustavno sodišče ne bi presojalo, ali je bila z odločitvama sodišč o kaznovanju odvetnika kršena njegova pravica do svobode izražanja.

10. Po prvem odstavku 39. člena Ustave je zagotovljena svoboda izražanja ... EKČP varuje svobodo izražanja v prvem odstavku 10. člena ...

...

12. Dolžnost sodišč na splošno in razpravljajočega sodišča je usmerjati postopek tako, da se zagotovi primerno ravnanje strank in poštenost sojenja – bolj kot pa v naslednjem postopku presojati primernost strankinih izjav v sodni dvorani. Vendar to ne pomeni, da je odvetnikova svoboda izražanja, ko nastopa kot zagovornik obdolženca v kazenskem postopku, povsem neomejena. Prav zaradi tega, ker nastopa v sodnem postopku in je njegova pravica do svobode izražanja namenjena varstvu pravic drugih, je omejena bolj, kot pa je lahko omejena pravica do svobode izražanja katerega koli posameznika na javnem mestu. Odvetnika namreč omejuje to, da nastopa v postopku, ki je [formaliziran] in kot tak poteka na racionalni ravni, in njegova poklicna etika. Odvetnik lahko podaja krepke in ostre kritike, vendar mora njegova argumentacija pri varovanju interesov njegove stranke ostati na ravni razumne argumentacije, žalitvam, ki so obremenjene s čustvenim nabojem, med njimi ni mesta. Razumljivo je, da je prag tolerance, ki jo lahko dopusti sodišče, ko gre za obrambo obdolženca, ki je obtožen hudega kaznivega dejanja, za katerega je zagrožena stroga kazen, višji kot sicer, vendar odvetnik ne sme preseči skrajnih meja te tolerance. Če to stori, je prav, da sodišče zavaruje druge vrednote, in sicer zaupanje v sodstvo in ugled ter avtoriteto sodstva, ki zagotavlja, da ima javnost spoštovanje do sodišč in zaupanje, da zmorejo uresničiti vlogo, ki jo imajo v pravni državi. Varstvo avtoritete sodišča se nanaša na zavest, da so sodišča tisti forum, ki je namenjen reševanju sporov oziroma za odločanje o krivdi ali nedolžnosti, pri čemer je pomembno, da sodstvo v veliki meri uživa zaupanje javnosti, da je to funkcijo sposobno izpolniti. Navedeno je ustavno dopusten razlog za omejevanje odvetnikove pravice do svobode izražanja. Kot je Ustavno sodišče poudarilo že v odločbi št. U-I-145/03, ne gre za to, da bi bil institut kaznovanja za žaljive vloge temeljni način zagotavljanja ugleda in avtoritete sodstva, je pa dodatni (in podrejeni) pripomoček, ki omogoča obrambo ugleda sodišč tedaj, ko se s slabšalnimi vrednostnimi sodbami ter s posplošenimi, z vidika obrambe pravic v konkretni zadevi pa tudi nepotrebnimi, napadi na delo sodišča vnaša nezaupanje v delo sodišč.

13. Pritožnik je izjave, navedene v 1. točki obrazložitve te odločbe, izrekel pri obrambi obdolženca, ki je bil obtožen kaznivega dejanja umora, za katerega je zagrožena kazen tridesetih let zapor. Izjave so bile vrednostne sodbe o izvedencih, ki

sta kot stalna zaprisežena sodna izvedenca podala izvedenski mnenji v kazenskem postopku. Na podlagi 248. člena Zakona o kazenskem postopku se izvedenstvo odredi, kadar je treba za ugotovitev ali presojo kakšnega pomembnega dejstva dobiti izvid in mnenje nekoga, ki ima potrebno strokovno znanje. Kot je poudarilo Ustavno sodišče že v odločbi št. U-I-132/95 z dne 8. 1. 1998 (Uradni list RS, št. 11/98 in OdlUS VII, 1), izvedenstvo ni le dokaz, tj. izvor spoznavanja relevantnih dejstev, ampak je izvedenec pomočnik sodišča pri izvrševanju njegove funkcije. Od tod tudi zahteva po njegovi nepristranskosti, saj sicer stranki v kazenskem postopku ne bi bili v enakopravnem položaju. Glede na položaj, ki ga ima sodni izvedenec kot pomočnik sodišča pri izvrševanju njegove funkcije, mora biti njegova avtoriteta varovana enako kot avtoriteta sodstva. To je ustavno dopusten cilj, zaradi katerega je bilo mogoče omejiti pritožnikovo pravico do svobode izražanja. Zato ni mogoče sprejeti pritožnikovih trditvev, da bi bil položaj, če bi izrekal žaljive trditve zoper sodišče, drugačen od položaja, ko so trditve usmerjene zoper sodnega izvedenca.

14. Ocena sodišč, da je pritožnik o sodnih izvedencih izrekel žaljive vrednostne ocene, je obrazložena in ni nerazumna. Ni šlo le za ostro kritiko izvedenskih mnenj, temveč so žaljive ocene pomenile osebno diskvalifikacijo izvedencev kot strokovnjakov. Izrečene žaljive ocene so onkraj razumne argumentacije, s katero bi zagovornik lahko utemeljeval dokazni predlog po postavitvi še novih sodnih izvedencev. Zato ni mogoče sprejeti tega, da so takšne ocene lahko upravičene v funkciji zagotavljanja obdolženčeve pravice do obrambe iz 29. člena Ustave. Žaljiva vrednostna ocena izvedenca kot osebe, ki je poklicana dati strokovno mnenje, bi lahko nasprotno celo ogrozila pošteno sojenje v kazenskem postopku. Kot je Ustavno sodišče poudarilo že v odločbi št. U-I-145/03, je izjemnega pomena, ko gre za izjavljanje odvetnika, da stranke v postopku spoznajo, da žaljiva ostrina nastopa pred sodiščem ni dokaz kakovostnega zastopanja odvetnika. Enako tudi kakovostna obramba zagovornika ne more temeljiti na izrekanju žaljivih vrednostnih ocen, ki zaničujejo izvedenca, namesto da bi bila usmerjena v argumentirano razumno kritiko njihovega mnenja, podanega v konkretnem postopku. Zato ni mogoče očitati sodiščem, da bi morala v okviru meja tolerance dopuščati tudi žalitve, za katere sta sodišči utemeljeno ocenili, da pomenijo zaničevanje sodnih izvedencev kot strokovnih pomočnikov sodišča. Zato poseg v pritožnikovo pravico do svobode izražanja, ki jo je sodišče naredilo s kaznovanjem odvetnika z denarno kaznijo zaradi izrečenih žalitev, ni nesorazmeren.

15. ... Ustavnemu sodišču se ni bilo treba ukvarjati z vprašanjem, ali je pritožnik s podajanjem navedenih izjav uresničil zakonske znake kaznivega dejanja iz 169. člena KZ, saj to ni bilo predmet izpodbijanih sodnih odločb in s tem tudi ne more biti predmet te ustavne pritožbe ... Ustavno sodišče je že v odločbi št. U-I-145/03 poudarilo, da možnost samostojnega kazenskopravnega varstva ni ustrezen nadomestek in ne more služiti namenu, zaradi katerega je zakonodajalec uzakonil možnost kaznovanja zaradi žaljivih vlog. Tudi na tem mestu Ustavno sodišče ponovno poudarja, da varstvo, ki ga je zakonodajalec opredelil v prvem odstavku 78. člena Zakona o kazenskem postopku, ni namenjeno varstvu konkretnih izvedencev, temveč gre za varovanje ugleda in avtoritete sodstva v celoti. Zakaj je sestavni del te varovane dobrine tudi ugled in avtoriteta sodnih izvedencev kot nepristranskih pomočnikov sodišča, pa je bilo pojasnjeno že v 13. točki obrazložitve te odločbe.

16. ... Zato je ustavna pritožba neutemeljena in jo je Ustavno sodišče zavrnilo."

17. Ustavno sodišče je to odločitev sprejelo s šestimi glasovi proti enemu. Sodnik J. Z. je podal pritrdilno ločeno mnenje. Proti je glasoval sodnik C. R., ki je podal obširno odklonilno ločeno mnenje. Trdil je, da je večina, ki k tej zadevi ni pravilno pristopila, preostro sodila pritožnikovo ravnanje. Ustavno

sodišče je zlasti podprlo ugotovitev nekršitve z dejstvom, da so bile izpodbijane izjave podane med sodnim postopkom, čeprav bi, po njegovem mnenju, to moralo zadevo prevesiti v korist pritožnika. Poleg tega v obrazložitvi ni bila ustrezno upoštevana narava postopka, ki je bila kazenska in ne civilna, niti tarča, ki so jo predstavljali izvedenci in ne sodišče, in tudi ne resnost kaznivega dejanja, ki ga je stranka tvegala – kaznivega dejanja, za katerega je bila zagrožena tridesetletna zaporna kazen. V tej zvezi je sodnik, ki je izrazil odklonilno ločeno mnenje, trdil, da bi moralo ustavno sodišče upoštevati načela, ki izhajajo iz sodbe v zadevi *Kyprianou proti Cipru* ([VS], pritožba št. 73797/01, ESČP 2005-XIII), zlasti tista, ki se nanašajo na vlogo zagovornikov v kazenskih postopkih. Poudaril je, da državnega tožilca ni mogoče kaznovati zaradi žalitve sodišča in da so sodišču na voljo milejši ukrepi, ki jih je možno uporabiti tako pri zagovornikih kot pri državnih tožilcih. Po njegovem mnenju bi lahko bili taki ukrepi prekinitev zadevnega govora, uradno opozorilo in obvestilo ustreznemu strokovnemu združenju ali telesu. Nazadnje je opozoril na nevarnost, da bi lahko odločitev v obravnavani zadevi imela odvratilni učinek na druge zagovornike, zlasti glede na to, da je ustavno sodišče štelo za upravičeno kaznovanje izrazov, kot je "strokovna šibkost".

18. Glede na pismo Okrožnega sodišča v Ljubljani z dne 30. marca 2017, ki je bilo pripravljeno za namene tega postopka, je pritožnik 1. aprila 2005 plačal prvo denarno kazen (glej 12. odstavek zgoraj).

C. Drugi sklop postopkov žalitve sodišča

19. Višje sodišče v Ljubljani je 3. februarja 2005 izdalo sklep, s katerim je pritožnika kaznovalo z denarno kaznijo v višini 400.000,00 SIT (približno 1.670 EUR) zaradi žalitve sodišča zaradi njegovih izjav v pritožbenem postopku v zvezi s sodnimi izvedenci, državnim tožilcem in sodiščem prve stopnje (glej 11. odstavek zgoraj). Sodišče je ugotovilo, da so naslednje pritožnikove pripombe, katerih prevodu stranke niso oporekale, pomenile žalitev sodišča (vzeto iz sklepa):

"Glede okrožnega državnega tožilca:

"... je mogoče sklepati, da je nekdo – zavedajoč se razbremenilnega pomena te dokumentacije za obtoženca – to dokumentacijo skrnil ..."

"... je državnemu tožilcu dopuščeno, da skriva ključne dokaze, ki bi utegnili obtoženca razbremeniti ..."

Glede sodnega izvedenca doc. dr. J. R., spec. klin. psih.:

"... je hote prezrl vse informacije, ki opozarjajo tudi na drugačno možnost ..."

"... po drugi strani pa to kot laik ocenjujem kot odraz možnega narcizizma samega izvedenca ..."

Glede sodnega izvedenca mag. V. R., dr. med.:

"... z vidika forenzične etike, ki zavezuje izvedenca, pa tak način dela pomeni zavestno kršenje etike, podajanje zavajajočih informacij brez vsake znanstveno utemeljene vrednosti ..."

"... razvidno iz kvalificirane (zlo)rabe preizkusov, ki jih izvedenec ..."

"... saj ne more imeti najmanjšega pojma, do kje sega normala, oziroma se začenja patologija ..."

"... navajanje oziroma opisovanje analize pisave je na nivoju šarlatanstva ..."

"... tega vsega psihiater, ali ne ve, ali pa narcisistično ignorira ..."

"... v tem primeru gre za tipično zlorabo testa, najverjetneje piratsko verzijo. Glede na to, da gre za zlorabo testa v procesu, ki poteka na sodišču – pravosodni instituciji, pa je skoraj groteskno ..."

"... povsem diletantsko pa sklepanje ..."

"... Izvedenec ni pokazal niti trohe prisotnosti znanstvenega dvoma, ampak je vse sile usmeril v obrambo lastne nezmotljivosti, kar je za izvedenca izjemno neprimerno, za "sprejemnika" izvedenske veščine pa nevarno ..."

Glede sodnega izvedenca prof. dr. J. B., predstojnika Inštituta za sodno medicino:

"... in ko me malomarnost takih izvedencev pri izdelavi mnenj, ki imajo za posledico 30 let zapora upravičeno vznemiri ..."

"... Da je šlamparija tega izvedenca neizmerna ..."

"Glede sodišča:

"... opisane pravosodne farse pa seveda še ni konec ..."

Od zgoraj navedenega so bile druga od izjav, ki se nanašajo na državnega tožilca, in izjave, ki se nanašajo na izvedenca J. B., izražene ustno na zasedanju Višjega sodišča v Ljubljani, preostale izjave pa so bile podane v pisni obliki.

20. Višje sodišče v Ljubljani je pri obrazložitvi odločitve ugotovilo, da je pritožnik izrekel žaljive vrednostne ocene, ki izražajo prezir do procesnih udeležencev in sodstva in nimajo nič skupnega s svobodo izražanja. Sodišče je prav tako ugotovilo, da je bil pritožnik že prej žaljiv v okviru istega postopka in da so morale biti zato tudi v subjektivnem pogledu žalitve naklepne. Glede višine denarne kazni, naložene pritožniku, pa je sodišče opozorilo, da odraža naravo in težo žalitev, dejstvo, da je šlo za odvetnika z dolgoletnim stažem zastopanja v sodnih postopkih in dejstvo, da je v postopku pred sodiščem prve stopnje že izrekel podobne žalitve. Nazadnje se je sodišče tudi odločilo, da o izidu postopka obvesti Odvetniško zbornico Slovenije.

21. Pritožnik se je 17. marca 2005 proti tej odločitvi pritožil. Trdil je, da njegove izjave glede na kontekst niso bile žaljive. Glede kritike, izražene v zvezi z državnim tožilcem in sodiščem, se je skliceval na trditve obrambe glede nerazkritih rezultatov preizkusa z detektorjem laži. Med drugim je navedel, da je "tak način dokazovanja mističen in nima nobene zveze z

modernim sojenjem". V zvezi z izvedencem J. R. je pritožnik navedel, da je "vse svoje intelektualne sposobnosti usmeril v obrambo svojega nestrokovnega mnenja". Pritožnik se je nato skliceval na ugovore obrambe, ki jih je J. R. domnevno ignoriral, in trdil, da "... Takega ravnanja ... kot laik pač ne morem ocenjevati drugače kot odraz možnega narcisizma tega izvedenca". Glede kritike izvedenca V. R. se je pritožnik skliceval na preizkus tega izvedenca med sojenjem, na izjave, ki jih je podal in ki so po pritožnikovem mnenju kazale, da je V. R. uporabljal metode, za katere ni bil usposobljen, in da je trdil, da je uporabil poseben test, "ne da bi kdajkoli v življenju videl original tega testa ...". Pritožnik je tudi trdil, da V. R. ni pokazal "niti trohe prisotnosti znanstvenega dvoma, ampak je vse sile usmeril v obrambo lastne nezmotljivosti". Glede sodnega izvedenca J. B. je pritožnik poudaril, da so se njegove pripombe nanašale na presojo J. B. o času smrti – temperatura zraka v času smrti žrtve je bila pomemben, a spregledan dejavnik. Po mnenju pritožnika je J. B. malomarno ocenil čas smrti, saj je spreminjal mnenje o tem vprašanju. Pritožnik je poudaril, da je bil čas smrti ključna sestavina sojenja in bi lahko privedel do oprostitve, če bi bil pravilno ocenjen. Zaključil je, da "so taka izvedenska mnenja katastrofa za slovensko sodstvo, za državljane pa hudo nevarna!"

22. Vrhovno sodišče, ki je zasedalo kot petčlanski senat, v katerem je bila tudi B. Z., je 19. januarja 2006 pritožnikovo pritožbo zavrnilo. Ugotovilo je, da so sodišča dolžna varovati svojo avtoriteto in osebno dostojanstvo drugih procesnih udeležencev. Čeprav 78. člen Zakona o kazenskem postopku ureja disciplinsko kaznovanje, pa ga ni mogoče razlagati tako, kot da dovoljuje disciplinsko kaznovanje vsakega neprimerne izražanja. Namesto tega so sodišča dolžna upoštevati vse okoliščine in pretehtati, ali gre za žalitev, ki zahteva disciplinsko kaznovanje. Vrhovno sodišče je poudarilo, da morajo sodišča pokazati posebno zadržanost in previdnost pri odločanju o disciplinskem kaznovanju zagovornika, ker v takih primerih ne gre le za njegovo pravico do svobode izražanja, ampak tudi za njegovo vlogo pri zagovarjanju obdolženca v kazenskem postopku. Opozorilo je, da zagovornik torej sme biti kritičen do državnega tožilca in ostalih udeležencev v postopku, vključno s sodiščem, vendar pa tudi to pravilo ne velja absolutno. Če zagovornik obrambo v kazenskem postopku uresničuje tako, da ostale udeležence žali, omalovažuje, jim očita osebno nepoštenost, tendencioznost, elementarno pomanjkanje strokovnih referenc, osebnih kvalitiet in podobno, ali je žaljiv tudi do sodišča, je njegovo ravnanje nedopustno in terjaja izrek sankcije v obliki denarne kazni po 78. členu Zakona o kazenskem postopku. Vrhovno sodišče se je pridružilo presoji višjega sodišča, da je šlo v obravnavani zadevi za žaljive vrednostne ocene, izražanje prezira in zaničevanja do ostalih procesnih udeležencev in sodišča. Vrhovno sodišče se je sklicevalo na pritožnikove izjave in preučilo njihov semantični pomen ter pritrdilo stališču, da je pritožnik "sodne izvedence omalovaževal ne le kot strokovnjake, ampak jim je pripisal negativne osebne lastnosti ter tako o

njih podal žaljivo vrednostno oceno". Prav tako je vrhovno sodišče poudarilo, da je imel pritožnik pravico izpodbijati pravilnost procesnih odločitev sodišča, vendar pa bi moral to storiti na pravno dovoljen način. Vrhovno sodišče je tudi ugotovilo, da je višje sodišče razumno obrazložilo višino izrečene denarne kazni.

23. Pritožnik je 16. marca 2006 vložil ustavno pritožbo, v kateri se je pritožil zaradi kršitve 10. člena konvencije in 39. člena ustave, ki zagotavlja svobodo izražanja. Trdil je, da je bila njegova kritika v bistvu usmerjena na izvedence in državnega tožilca in ne na sodišče. Čeprav morda ti udeleženci raje ne bi slišali njegovega mnenja, ga je moral izreči v korist obdolženca. Po mnenju pritožnika bi moralo sodišče upoštevati pomen svobode izražanja v postopku kazenske obravnave, ki je eden najpomembnejših mehanizmov državne represije. Prav tako je trdil, da je izrazil sprejemljivo kritiko, ki ni bila žaljiva za izvedence, čeprav je bila izražena na nekoliko ilustrativen način, ampak je le izpodbijala verodostojnost njihovih mnenj. Trdil je, da je izpodbijana mnenja izrazil z namenom zagotoviti najboljšo možno obrambo svoji stranki in da njegovo kaznovanje v demokratični družbi ni bilo nujno. Ob sklicevanju na sodbo v zadevi *Nikula proti Finski* (navedeno zgoraj) je trdil, da so bile kritične pripombe namenjene zgolj nestrokovnemu in neustreznemu delu izvedencev in da nikakor ni žalil sodišča.

24. Ustavno sodišče je na upravni seji 31. marca 2008 sklenilo, da se ustavni sodnik J. Z. (ki ni bil prisoten) izloči pri odločanju glede vrhovnega sodišča v zadevi, v kateri je sodeloval, ali pri odločanju, v katerem je sodelovala njegova soproga, sodnica B. Z.

25. Generalni sekretar ustavnega sodišča je 2. aprila 2008 izdal odredbo o izločitvi sodnika J. Z. pri "obravnavi in odločanju" v pritožnikovi zadevi.

26. Senat treh sodnikov ustavnega sodišča je 3. decembra 2008 izdal sklep, s katerim je zavrnil sprejem pritožnikove ustavne pritožbe v obravnavo, ker po njegovem mnenju ni izpolnjevala meril iz drugega odstavka 55.b člena Zakona o ustavnem sodišču. Dva sodnika, sodnik E. P. in sodnik J. P., sta glasovala za zavrnitev, sodnik C. R. pa je glasoval proti zavrnitvi. Ugotovljeno je bilo tudi, da so zato, ker senat ni bil soglasen, o ustavni pritožbi odločali preostali sodniki ustavnega sodišča v skladu s 55.c členom Zakona o ustavnem sodišču. Ker pa kljub temu niso bili pridobljeni trije glasovi za sprejem v obravnavo, je bila ustavna pritožba zavrnjena.

27. Ustavno sodišče je 5. decembra 2016 pritožniku poslalo popravni sklep svojega sklepa z dne 3. decembra 2008, v katerem je navedeno, da sklep sodniku J. Z. ni bil posredovan, ker se je izločil iz zadeve. V pojasnilu k popravnemu sklepu je bilo navedeno, da je ustavno sodišče po tem, ko je državna odvetnica zaprosila za podatke za namene postopka pred naslovnim Sodiščem, ob vpogledu v spis odkrilo pisno napako, in sicer, da je v sklepu, poslanem pritožniku, izpadla navedba, da sodnik J. Z. ni sodeloval v zadevnem postopku.

28. Glede na pismo Okrožnega sodišča v Ljubljani z dne 30. marca 2017, ki je bilo pripravljeno za ta postopek, ni zabeleženo, da bi pritožnik plačal drugo denarno kazen v višini 400.000 SIT (kar znaša približno 1.670 EUR – glej 19. odstavek zgoraj).

II. UPOŠTEVANA DOMAČA ZAKONODAJA

29. Zakon o kazenskem postopku določa naslednje pravilo v zvezi s kaznimi zaradi žalitve sodišča:

78. člen

"(1) Sodišče kaznuje z denarno kaznijo zagovornika, pooblaščenca, zakonitega zastopnika, oškodovanca, zasebnega tožilca ali oškodovanca kot tožilca, če v vlogi ali govoru žali sodišče ali koga, ki sodeluje v postopku. Denarna kazen znaša najmanj eno petino zadnje uradno objavljene povprečne mesečne neto plače v Republiki Sloveniji na zaposleno osebo, in največ trikratni znesek te plače. Sklep o kaznovanju izda preiskovalni sodnik oziroma senat, pred katerim je bila dana žaljiva izjava, če je žalitev zapisana v vlogi, pa sodišče, ki naj o njej odloči. Zoper ta sklep je dovoljena pritožba. Če državni tožilec ali tisti, ki ga zastopa, koga žali, se o tem obvesti pristojni državni tožilec. O kaznovanju odvetnika oziroma odvetniškega kandidata se obvesti odvetniška zbornica.

(2) Kaznovanje po prejšnjem odstavku ne vpliva na pregon in izrek kazni za kaznivo dejanje, ki je bilo storjeno z žalitvijo. "

30. Drugi odstavek 55.b člena Zakona o ustavnem sodišču določa:

"(2) Ustavna pritožba se sprejme v obravnavo: – če gre za kršitev človekovih pravic ali temeljnih svoboščin, ki je imela hujše posledice za pritožnika,

ali

– če gre za pomembno ustavnopravno vprašanje, ki presega pomen konkretne zadeve."

31. 55.c člen Zakona o ustavnem sodišču določa, kolikor je to ustrezno:

"(1) O zavrženju oziroma o sprejetju ustavne pritožbe odloči senat soglasno s sklepom.

...

(3) Če senat ni soglasen o tem, ali so izpolnjeni pogoji iz drugega odstavka 55.b člena, je ustavna pritožba sprejeta v obravnavo, če se za njen sprejem v 15 dneh izrečejo katerikoli trije sodniki ustavnega sodišča.

(4) Če senat ne odloči drugače, obrazložitev sklepa o zavrženju ali o nesprejemu ustavne pritožbe vsebuje samo navedbo razloga iz prvega ali drugega odstavka prejšnjega člena tega zakona in sestavo senata ustavnega sodišča."

PRAVO

I. ZATRJEVANA KRŠITEV 10. ČLENA KONVENCIJE

32. Pritožnik se je pritožil, da so odločitve o denarnem kaznovanju zaradi žalitve sodišča kršile njegovo svobodo izražanja, ki jo zagotavlja 10. člen konvencije, ki se glasi:

"1. Vsakdo ima pravico do svobode izražanja. Ta pravica vključuje svobodo mnenja, sprejemanja in širjenja informacij ali idej brez vmešavanja javnih organov in ne glede na državne meje. Ta člen ne preprečuje državam, da zahtevajo dovoljenje za delo radijskih, televizijskih in kinematografskih podjetij.

2. Izvrševanje teh svoboščin vključuje tudi dolžnosti in odgovornosti in je zato lahko podvrženo obličnostim pogojem, omejitvam ali kaznim, ki jih določa zakon in ki so nujne v demokratični družbi zaradi varnosti države, njene ozemeljske celovitosti, zaradi javne varnosti, preprečevanja neredov ali zločinov, za zavarovanje zdravja ali morale, za zavarovanje ugleda ali pravic drugih ljudi, za preprečitev razkritja zaupnih informacij ali za varovanje avtoritete in nepristranskosti sodstva."

A. Sprejemljivost

33. Sodišče ugotavlja, da ta pritožba ni očitno neutemeljena po točki a tretjega odstavka 35. člena konvencije. Prav tako ugotavlja, da ni nesprejemljiva niti iz katerih koli drugih razlogov. Torej jo je treba razglasiti za sprejemljivo.

B. Utemeljenost

1. Trditve strank

a) Pritožnik

34. Pritožnik je trdil, da so njegove izpodbijane izjave v mejah sprejemljive kritike. Po njegovem mnenju odločitve domačih sodišč niso spoštovale pravnih standardov konvencije. Še zlasti pa sodišča niso upoštevala okoliščin, v katerih so bile pripombe podane. Niso v zadostni meri upoštevala dejstva, da je zagovarjal svojo stranko, ki ji je grozila najstrožja kazenska obsodba, da so bile pripombe podane v sodni dvorani in ne v javnosti, da so imele zadostno podlago v dejstvih, namreč v njegovih obsežnih vlogah, v katerih je opozarjal na pomanjkljivosti v izvedenskih mnenjih in ravnanjih državnega tožilca in sodišča v zvezi z nerazkritjem rezultatov preizkusa z detektorjem laži, da so bile osredotočene na delo izvedencev v konkretnem postopku in na njihovo dolžnost skrbnosti in nepristranskosti, da so bile namenjene izpodbijanju verodostojnosti izvedenskih mnenj, ki so bila pomembni obremenilni dokaz, in da so podpirala njegov predlog za imenovanje novih izvedencev.

35. Pritožnik je tudi trdil, da sodišča niso upoštevala drugih blažjih ukrepov, kot so opozorilo, prekinitev zadevnega govora ali obvestilo odvetniški zbornici. Izvedenca bi lahko vložila zasebno kazensko ali civilno tožbo zaradi žalitve, zato sodišču ne bilo treba ukrepati po uradni dolžnosti. Poleg tega je pritožnik navedel, da se je prvi odstavek 78. člena Zakona o kazenskem postopku uporabil le za zagovornika in ne tudi za tožilca, zato sta bili ti dve strani neenako obravnavani, kar je nezdržljivo s konceptom demokratične družbe, vsebovanim v drugem odstavku 10. člena konvencije.

36. Pritožnik je ugovarjal navedbi vlade, da se položaj izvedencev lahko primerja s položajem sodišč. Zlasti je bil kritičen do stališča domačega sodišča, da že zaradi dejstva, ker sta oba sodna izvedenca potrjena pri Ministrstvu za pravosodje, ne more dvomiti v njuno strokovno znanje. Glede tega je pritožnik trdil, da izvedenci sami ne izvršujejo pravosodne funkcije in da njihova mnenja štejejo kot dokaz. Zato bi morale biti meje sprejemljive kritike, namenjene izvedencem, širše, tako kot to velja glede kritike, ki jo izražajo državni tožilci.

37. Pritožnik je tudi trdil, da sodišča niso pojasnila, zakaj ne bi zadoščala najmanjša možna denarna kazen, ki jo določa zakon. Denarni kazni, ki sta mu bili naloženi, sta bili strogi. Prva denarna kazen je znašala toliko kot povprečna neto plača v Sloveniji, druga pa več kot dvakrat toliko. Poleg tega je disciplinsko kaznovanje pritožnika škodilo tudi njegovemu ugledu in je imelo zastraševalni pomen, kar so domača sodišča prezrla.

38. Nazadnje je pritožnik trdil, da je bila njegova naloga, da se odloči, kakšno obrambno strategijo uporabiti in katere izjave bi najbolj koristile obrambi njegove stranke. Poudaril je, da so bile izpodbijane izjave izrečene v sodni dvorani in ker so bile podane pri obrambi pravic njegove stranke, jih v skladu z domačo zakonodajo ni mogoče kazensko preganjati. Zato je nesprejemljivo, da so se šteje za žalitev sodišča in imele za posledico izrek denarnih kazni.

b) Vlada

39. Vlada ni oporekala prevodu izpodbijanih pripomb, navedenih v povzetku dejstev. Trdila pa je, da so domača sodišča pri odločanju o zadevi pritožnika uporabila pravne standarde konvencije in da so njegove žaljive vrednostne sodbe, namenjene državnemu tožilcu in sodišču, in tiste, ki se nanašajo na splošne in celo osebne lastnosti izvedencev, presegle sprejemljivo kritiko. Kot take pa izpodbijane izjave niso mogle koristiti obrambi pritožnikove stranke.

40. Vlada je tudi trdila, da je sodišče moralo upoštevati dejstvo, da morajo javni uslužbenci, kot so sodniki in državni tožilci, uživati zaupanje javnosti, če želijo učinkovito opravljati svoje delo. Ta zahteva mora veljati tudi za sodne izvedence, ki ne nastopajo kot nasprotna stranka obdolžencev, ampak kot pomočniki sodišča, in od katerih se pričakuje, da so nepristranski.

41. Vlada je nadalje trdila, da so tudi v primeru, če bi kdo zavzel stališče, da je bila kritika državnega tožilca omejena na njegovo opravljanje nalog v zvezi s pritožnikovo stranko, veliko večino izpodbijanih izjav sestavljale žalitve, usmerjene na izvedence.

42. Vlada je v zvezi s trditvijo pritožnika, da se je prvi odstavek 78. člena Zakona o kazenskem postopku uporabil samo za zagovornika, ne pa tudi za državnega tožilca, kar je poudaril v svoji pritožbi, trdila, da pritožnik tega ni uveljavljal pred domačimi sodišči.

43. Vlada je trdila, da je bila večina izpodbijanih izjav izražena v pisni obliki, zato prekinitev izvajanja ali opozorilo sodišča ni prišlo v poštev. Poleg tega je bilo dejstvo, da je pritožnik vložil oziroma ponovil izjave v pisni obliki, torej po tem, ko je sodišče o tem že odločilo, močno obremenjujoče za pritožnika. Vlada je tudi trdila, da denarna kazen ni bila pretirana. Vsekakor pritožnik ne more uveljavljati svojih trditev v zvezi z domnevno čezmerno kaznijo, ker tega ni uveljavljal v domačem postopku ali v svoji pritožbi, ampak je to prvič omenil v svojih stališčih, predloženih Sodišču.

2. Presoja Sodišča

44. Sodišče ponovno poudarja, da 10. člen ne velja samo za "informacije" ali "zamisli", ki so pozitivno sprejete ali se štejejo za nežaljive ali so sprejete ravnodušno, ampak tudi za tiste, ki žalijo, šokirajo ali motijo (glej npr. *Mouvement raëlien suisse proti Švici* [VS], pritožba št. 16354/06, § 48, 13. julij 2012). Poleg tega svoboda izražanja varuje ne samo vsebino izraženih zamisli in informacij, temveč tudi obliko, v kateri so posredovane (glej npr., *Kyprianou proti Cipru* [VS], pritožba št. 73797/01, § 174, ESČP 2005-XIII).

45. Med strankami ni sporno – in Sodišče ne vidi nobenega razloga, da bi menilo drugače –, da so denarne kazni, naložene pritožniku za žalitev sodišča, pomenile poseg v njegovo svobodo izražanja, kot jo zagotavlja prvi odstavek 10. člena konvencije.

46. Sodišče ugotavlja, da za svobodo izražanja veljajo izjeme, določene v drugem odstavku 10. člena konvencije. Ugotavlja, da je poseg v svobodo izražanja pritožnika temeljil na prvem odstavku 78. člena Zakona o kazenskem postopku, ki določa, da se zagovorniku lahko naloži denarna kazen, če žali sodišče ali katere koli udeležence v postopku (glej 29. odstavek zgoraj). Torej je bil "predpisan z zakonom". Poleg tega ni sporno, da se je zavzemal za legitimni cilj ohranjanja avtoritete sodstva in varovanja ugleda in pravic udeležencev postopka v smislu drugega odstavka 10. člena (glej, *mutatis mutandis*, *Nikula proti Finski*, pritožba št. 31611/96, §§ 45 in 48, ESČP 2002-II).

47. Torej je edino vprašanje, ki ga mora Sodišče preučiti, ali je bil poseg "nujen v demokratični družbi". V zvezi s tem je naloga Sodišča, da odloči, ali je bilo vzpostavljeno pravično ravnovesje med potrebo po varstvu avtoritete sodstva na eni strani in potrebo po varstvu svobode izražanja pritožnika kot odvetnika po drugi strani (glej *Kyprianou*, navedeno zgoraj, § 177). Sodišče

se sklicuje na posebna načela, ki veljajo za to vsebinsko področje, povzeta v zgoraj navedeni sodbi v zadevi *Nikula proti Finski* (navedeno zgoraj, §§ 45-50; glej tudi *Steur proti Nizozemski*, pritožba št. 39657/98, § 36, ESČP 2003-XI), in *Morice proti Franciji* ([VS], pritožba št. 29369/10, §§ 128 do 137 in 139, ESČP 2015).

48. Sodišče bo v nadaljevanju preverilo, ali so domači organi uporabili pravne standarde, ki so v skladu z zgoraj navedenimi načeli, ali so se opirali na sprejemljivo presojo ustreznih dejstev in ali so bili zato navedeni razlogi, ki upravičujejo poseg, "ustrezni in zadostni" (glej *Kincses proti Madžarski*, pritožba št. 66232/10, § 28, 27. januar 2015, in *Nikula*, navedeno zgoraj, § 44).

49. Ta zadeva se nanaša na dva ločena sklopa sodnih postopkov zaradi žalitve sodišča, ki se oba nanašata na določene izjave, ki jih je podal pritožnik, ali na izraze, ki jih je uporabil, ko je zagovarjal svojo stranko, ki je bila obtožena trojnega umora. Prevodu teh izjav in izrazov (glej 12. in 19. odstavek zgoraj) stranke niso oporekale.

50. V prvem sklopu postopkov je Okrožno sodišče v Ljubljani pritožnika kaznovalo z denarno kaznijo v višini 625 EUR zaradi naslednjih izjav, ki jih je podal na obravnavi v zvezi z delom sodnih izvedencev: "neosmišljeno nakladanje", "miselni konstrukti", "strokovna šibkost izvedencev", "psihiater si je pomagal s psihološkimi metodami, ki jih absolutno ne razume" in "psiholog je uporabil zastarele psihološke metode iz kamene psihološke dobe ter neznanstveni psihodinamski koncept" (glej 12. odstavek zgoraj).

51. Okrožno sodišče v Ljubljani je v sklepu, s katerim je pritožniku naložilo denarno kazen, ugotovilo, da so izpodbijane pripombe pomenile vrednostne sodbe in da so se nanašale na strokovno usposobljenost izvedencev (ibid.). Potem ko je pritožnik vložil ustavno pritožbo, je ustavno sodišče izdalo odločbo, v kateri se je sklicevalo na upoštevana načela sodne prakse Sodišča in potrdilo pomembnost svobode izražanja zagovornika za namen obtoženčeve pravice do poštenega sojenja. Zavrnilo je pritožnikovo pritožbo z utemeljitvijo, da bi morala kritika ostati v mejah razumne argumentacije, da je treba avtoriteto sodnih izvedencev varovati na enak način kot avtoriteto sodstva in da so pripombe pritožnika pomenile osebno podcenjevanje izvedencev kot strokovnjakov ter so presegle meje razumne argumentacije, katere cilj bi bil prepričati sodišče, da imenuje nove izvedence (glej 16. odstavek zgoraj).

52. V drugem sklopu postopkov je Višje sodišče v Ljubljani kaznovalo pritožnika z denarno kaznijo v višini 1.670 EUR za vrsto izjav, ki jih je podal v svojih ustnih in pisnih vlogah pred tem sodiščem. V teh izjavah je pritožnik kritiziral ravnanje državnega tožilca in ga obdolžil, da skriva rezultate preizkusa z detektorjem laži. Nadalje je kritiziral delo sodnih izvedencev, imenovanih v zadevi, katerih mnenje je bilo po njegovem prepričanju odločilno za obsodbo, in je postopek imenoval pravosodno farso, ki še poteka. Izvedence je obdolžil malomarnosti, nesposobnosti, zlorabe ali napačne

uporabe metod diagnosticiranja, nekritičnega vedenja oz. je njihovo domnevno ignoriranje drugačnih dejstev povezal z možnim narcisističnim vedenjem. Višje sodišče v Ljubljani je s svojim sklepom ugotovilo, da so izjave pritožnika žaljive, ne da bi to kaj dosti pojasnjevalo (glej 19. odstavek zgoraj). Vrhovno sodišče, ki je obravnavalo pritožnikovo pritožbo, je potrdilo sklep Višjega sodišča v Ljubljani in ugotovilo, da so izpodbijane izjave žaljive, ter opozorilo, da bi pritožnik lahko izrazil svojo kritiko na pravno sprejemljiv način (glej 22. odstavek zgoraj). Ustavno sodišče ustavne pritožbe pritožnika zoper sklep Vrhovnega sodišča ni sprejelo v obravnavo, ne da bi za to navedlo kakršne koli razloge (glej 26. odstavek zgoraj).

53. Sodišče pri presoji izpodbijanih izjav in razlogov, navedenih v odločitvah domačih sodišč za upravičenje posega v pritožnikovo svobodo izražanja, ugotavlja, da so pomembna zlasti naslednja vprašanja.

a) Pritožnikov položaj zagovornika in kontekst, v katerem je podal svoje pripombe

54. Sodišče ugotavlja, da je pritožnik izpodbijane pripombe, ki so jih domača sodišča štela za žaljive, podal v kontekstu sodnega postopka; deloval je kot zagovornik obdolženca, ki je bil obtožen trojnega umora. Njegove pripombe so bile povezane s tem postopkom in jih je treba obravnavati v kontekstu njegove pritožbe v zvezi z nerazkritjem rezultatov preizkusa z detektorjem laži in njegovih poskusov doseči imenovanje novih izvedencev in oslabiti verodostojnost izvedenskih mnenj, ki so imela po njegovem mnenju hude napake. Po mnenju Sodišča je pomembno poudariti, da je pritožnik dosledno ugovarjal izvedenskim mnenjem, ki so imela pomembno težo pri pregonu in obsodbi njegove stranke, in da je bil njegov edini način, da bi pridobil nova mnenja, oslabiti verodostojnost obstoječih mnenj (glej 6. do 11. odstavek zgoraj). Njegove pripombe so bile torej podane v okolju, kjer je bilo seveda treba pravice njegove stranke intenzivno zagovarjati (glej *Radobuljac proti Hrvaški*, pritožba št. 51000/11, § 62, 28. junij 2016). Poleg tega so bile omejene na sodno dvorano, v nasprotju s kritiko sodnika, ki je bila npr. izražena v medijih (glej zgoraj navedeno *Nikula*, § 52; *Steur*, navedeno zgoraj, § 41; in *Ayhan Erdoğan proti Turčiji*, pritožba št. 39656/03, § 29, 13. januar 2009).

55. Ob upoštevanju zgoraj navedenega in vsebine izpodbijanih domačih odločitev Sodišče meni, da domača sodišča v obeh sklopih sodnih postopkov zaradi žalitve sodišča pri svoji obravnavi zadeve niso upoštevala pripomb pritožnika v kontekstu in obliki, v kateri so bile podane (glej, *mutatis mutandis*, *Nikula*, § 44; *Morice*, § 162; in *Radobuljac*, § 62, vse navedeno zgoraj).

b) Položaj sodnih izvedencev in državnega tožilca

56. Sodišče se strinja z vlado (glej 40. odstavek zgoraj), da morajo javni uslužbenci uživati zaupanje javnosti v pogojih brez nepotrebne

vznemirjanja, če želijo biti uspešni pri opravljanju svojih nalog (glej *Fusch proti Nemčiji* (sklep), pritožba št. 29222/11 in 64345/11, 25. januar 2015, in *Nikula*, navedeno zgoraj, § 48). Kljub temu pa so lahko meje sprejemljive kritike v nekaterih okoliščinah širše glede javnih uslužbencev, ki izvršujejo svoja pooblastila, kot pa glede posameznikov-zasebnikov (glej *Nikula*, navedeno zgoraj, § 48, in *Morice*, navedeno zgoraj, § 131). To velja *a fortiori* za kritiko državnega tožilca, ki deluje kot nasprotna stranka obdolženca (glej *Nikula*, navedeno zgoraj, § 50).

57. V obravnavani zadevi pa je videti, da Višje sodišče v Ljubljani in Vrhovno sodišče v drugem sklopu sodnih postopkov zaradi žalitve sodišča nista na noben način zagotovila večjega varstva izpodbijanih izjav, usmerjenih proti ravnanju državnega tožilca. Pravzaprav jih skoraj nista obravnavala, razen da sta jih razglasila za zaničljive (glej 20. in 22. odstavek zgoraj). Glede sodnih izvedencev, katerih mnenje je imelo precejšnjo vlogo pri pregonu in obsodbi pritožnikove stranke, je Okrožno sodišče v Ljubljani v prvem sklopu postopkov zaradi žalitve sodišča menilo, da v njihovo strokovno usposobljenost ni mogoče dvomiti, ker ju je "potrdilo Ministrstvo za pravosodje" (glej 12. odstavek zgoraj). Zdi se, da to pomeni, da njunega strokovnega znanja ni mogoče kritizirati.

58. Takšno stališče, ki ga višje ali ustavno sodišče, ki sta zadevo presojala, nista v zadostni meri preverila, povzroča resno zaskrbljenost. V zvezi s tem Sodišče meni, da bi izvedenca, ker sta delovala v svoji uradni vlogi "pomočnikov sodišča" (glej 16. odstavek zgoraj), in ob upoštevanju morebitnega vpliva njunih mnenj na izid kazenskega postopka, morala prenesti kritiko v zvezi z opravljanjem njunih nalog.

c) Vrsta in dejanska podlaga izpodbijanih izjav

59. Čeprav so pripombe pritožnika zagotovo imele negativno konotacijo in so bile nekoliko sovražne narave, pa so pomenile vrednostne ocene, ki so se nanašale na opravljanje nalog sodnih izvedencev in državnega tožilca v postopkih zoper pritožnikovo stranko. Sodišče meni, da izpodbijanih pripomb ni mogoče razlagati kot neupravičene osebne napade in da ni mogoče šteti, da je bil njihov edini namen žaljenje izvedencev, državnega tožilca ali sodišča (glej *Skalka proti Poljski*, pritožba št. 43425/98, 34. odstavek, 27. maj 2003). To drži, tudi če so bile nekatere pripombe podane pisno oz. ponovljene (glej 43. odstavek zgoraj).

60. Po tem zaključku Sodišče ugotavlja, da so se domača sodišča ustavila ob ugotovitvi, da so vse izpodbijane pripombe "žaljive vrednostne ocene" in da so prekoračile meje sprejemljive kritike (glej 12., 14., 16., 20. in 22. odstavek zgoraj).

61. V zvezi s tem Sodišče meni, da bi morali predvsem zagovorniki sami, pod nadzorom sodnika, presojati pomembnost in uporabnost obrambnega argumenta. Ponovno poudarja, da svoboda izražanja "ne velja samo za "informacije" ali "zamisli", ki so pozitivno sprejete ali se štejejo za nežaljive

ali so sprejete ravnodušno, ampak tudi za tiste, ki žalijo, šokirajo ali motijo" (glej 44. odstavek zgoraj). Prav tako je Sodišče že imelo priložnost navesti, da uporaba "zajedljivega tona" v pripombah, namenjenih sodniku, ni nezdržljiva z določbami 10. člena konvencije (glej *Morice*, navedeno zgoraj, § 161). Nadalje Sodišče ponovno poudarja, da je sorazmernost posega, kadar izjava pomeni vrednostno oceno, lahko odvisna od tega, ali obstaja zadostna dejanska podlaga za izpodbijano izjavo (glej *Veraart proti Nizozemski*, pritožba št. 10807/04, § 55, 30. november 2006). V zvezi s tem je pomembno, da se obdolžencu zagotovi realna možnost, da dokaže obstoj zadostne dejanske podlage za svoje navedbe (glej, med drugimi zadevami, *Morice*, navedeno zgoraj, § 155, z nadaljnjimi sklicevanji).

62. V obravnavani zadevi domače odločitve v obeh sklopih postopkov navajajo izraze, ki so jih sodišča štela za žaljive, ne da bi pri tem navedle kontekst, v katerem so bili podani. Zdi se, da so se opirale samo na semantični pomen besed in besednih zvez, ki jih je uporabil pritožnik. Nobeno od sodišč ni raziskalo odnosa med izpodbijanimi izjavami in dejstvi v zadevi.

63. Glede na to, da bi morala domača sodišča opirati svoje odločitve na sprejemljivi presoji pomembnih dejstev (glej 48. odstavek zgoraj, in *mutatis mutandis*, *Veraart*, navedeno zgoraj, § 61, in *Ayhan Erdoğan*, navedeno zgoraj, § 30), se bo Sodišče omejilo na ugotovitev, da se pritožnikovih navedb ne more *a priori* šteti za neutemeljene. Predvsem pa kljub obžalovanju vrednemu pomanjkanju premišljenosti v izrazih pritožnika ni mogoče zanikati, da so imele izpodbijane pripombe podlago v dejstvih, ki jih je navedel z namenom izpodbijati verodostojnost izvedencev in nerazkritje rezultatov preizkusa detektorja laži (glej 6. do 11. odstavek zgoraj). Zadeva, ki bi jo morala domača sodišča ustrezno preučiti, pa je, ali so bila ta dejstva zadostna za upravičenost izpodbijanih izjav, še toliko bolj zato, ker se je pritožnik v svojih pravnih sredstvih izrecno skliceval na dejansko podlago (glej 13., 15., 21. in 23. odstavek zgoraj).

d) Drugi dejavniki

64. Poleg zgoraj navedenega Sodišče ugotavlja, da je pritožnik izpodbijane izjave podal v prvem sklopu postopkov zaradi žalitve sodišča, nekatere od izjav pa ustno v drugem sklopu postopkov zaradi žalitve sodišča (glej 7. do 11. odstavek in 19. odstavek zgoraj). Vendar pa ni nobene navedbe, da bi se razpravljajoči sodniki odzvali na njegovo kritiko, na primer s prekinitvijo njegovega govora in grajanjem. Poleg tega je presenetljivo, da pritožniku pred naložitvijo denarnih kazni ni bila dana nobena možnost, da se izjasni ali se brani. V zvezi s tem želi Sodišče poudariti, da je dolžnost sodišč in predsedujočega sodnika usmerjati postopek tako, da se zagotovi primerno ravnanje strank in predvsem poštenost sojenja – bolj kot pa v naslednjem postopku presojati primernost strankinih izjav v sodni dvorani (glej, *mutatis mutandis*, *Nikula*, navedeno zgoraj, 53. odstavek).

65. V zvezi z očitkom pritožnika, da državnemu tožilcu po domači zakonodaji ni mogoče naložiti denarne kazni (glej 35. odstavek zgoraj), pa Sodišče glede na svoj sklep v nadaljevanju meni, da ga ni treba obravnavati. Poleg tega glede na to, da ta argument pomeni poseben očitek, Sodišče soglaša z vlado (glej 42. odstavek zgoraj), da bi ga moral pritožnik najprej uveljavljati na nacionalni ravni in tako dati domačim organom priložnost, da se o njem natančno opredelijo.

e) Sklep

66. Zgoraj navedeni dejavniki (glej 54. do 64. odstavek zgoraj) omogočajo Sodišču zaključek, da domača sodišča niso zagotovila "ustreznih in zadostnih" razlogov, ki bi upravičili omejitev pritožnikove svobode izražanja. Tako sodišča na podlagi meril, opredeljenih v sodni praksi Sodišča, niso uspela vzpostaviti pravega ravnovesja med potrebo po varstvu avtoritete sodstva in ugleda udeležencev v postopku na eni strani in potrebo po varstvu svobode izražanja pritožnika na drugi strani.

67. Zaradi te ugotovitve Sodišču ni treba nadaljevati s preučevanjem tega, ali je znesek denarne kazni v pritožnikovi zadevi sorazmeren z zastavljenim ciljem (glej 37. in 43. odstavek zgoraj). Sodišče se omejuje zgolj na ugotovitev, da denarne kazni niso bile zanemarljive, poleg tega pa celo v primeru, če bi jih šteli za zmerne, to ne zadostuje za zanikanje tveganja zastraševalnega pomena za uresničevanje svobode izražanja, kar je še toliko bolj nesprejemljivo v primeru odvetnika, ki mora zagotoviti učinkovito obrambo svoje stranke (glej *Morice*, navedeno zgoraj, § 127).

68. V obravnavani zadevi je torej prišlo do kršitve 10. člena konvencije.

II. ZATRJEVANA KRŠITEV 6. ČLENA KONVENCIJE

69. Pritožnik se je pritožil, da ustavno sodišče v drugem sklopu postopkov zaradi žalitve sodišča ni bilo nepristransko, ker je bil eden od sodnikov, sodnik J. Z., poročen s sodnico, ki je sodelovala pri odločanju o pritožbi pritožnika (glej 22. odstavek zgoraj). Pritožnik se je skliceval na 6. člen konvencije, ki se v ustreznem delu glasi:

"Vsakdo ima pravico, da ... o kakršnihkoli kazenskih obtožbah zoper njega pravično ... odloča neodvisno in nepristransko z zakonom ustanovljeno sodišče."

70. Vlada je izpodbijala to trditev z navedbo, da sodnik J. Z. ni sodeloval v postopku in da njegova izločitev iz zadeve ni bil naveden v sklepu o zavrnitvi pritožnikove ustavne pritožbe zgolj zaradi pisne napake. Po mnenju vlade je pritožnikov očitek neutemeljen, saj sodniki, ki so odločali o zadevi, niso imeli "dejanskih vezi" z zadevo. Vlada je tudi trdila, da spis ustavnega sodišča vsebuje odredbo z dne 2. aprila 2008 (glej 25. odstavek zgoraj) in da zgolj dejstvo, da pritožnik ni bil seznanjen z izločitvijo sodnika J. Z., ne more povzročiti kršitve 6. člena.

71. Pritožnik je trdil, da je izvedel, da sodnik J. Z. ni sodeloval v postopku ustavnega sodišča, šele osem let po zavrnitvi njegove druge ustavne pritožbe. Po njegovem mnenju bi moral biti zmožen zaupati v nepristranskost ustavnega sodišča v času, ko je bila sprejeta odločitev v njegovi zadevi. Izpodbijani postopki tako niso izpolnjevali zahteve po nepristranskosti v objektivnem smislu (videz nepristranskosti).

72. Sodišče ugotavlja, da ni sporno, da sodnik J. Z., soproj sodnice B. Z., ki je bila članica senata vrhovnega sodišča, ki je odločal o pritožbi pritožnika v drugem sklopu postopkov zaradi žalitve sodišča, ni sodeloval pri obravnavi pritožnikove ustavne pritožbe (glej 24., 25. in 27. odstavek zgoraj). Sodišče prav tako ugotavlja, da je zaradi pisne napake pritožnik izvedel o izločitvi sodnika J. Z. iz zadeve šele po tem, ko je bila o pričujoči zadevi obveščena vlada. Vendar pa se Sodišču trditev pritožnika, da je dejansko verjel, da je sodnik J. Z. sodeloval v postopku in da je to zato oslabilo videz nepristranskosti ustavnega sodišča, ne zdi prepričljiva. Za je treba Sodišču navesti en sam razlog. Nobenega kazalnika ni, da bi pritožnik, ki je vedel, da je sodnik J. Z. eden od devetih sodnikov ustavnega sodišča, kadar koli zahteval, da se izloči iz njegove zadeve ali se o tem pozanimal pri ustavnem sodišču.

73. V skladu s točko a tretjega odstavka in četrtem odstavkom 35. člena konvencije je torej treba ta očitke zavrniti kot očitno neutemeljen in ga razglasiti za nesprejemljivega.

III. UPORABA 41. ČLENA KONVENCIJE

74. 41. člen konvencije določa:

"Če Sodišče ugotovi, da je prišlo do kršitve konvencije ali njenih protokolov, in če notranje pravo visoke pogodbenice dovoljuje le delno zadoščenje, Sodišče oškodovani stranki, če je potrebno, nakloni pravično zadoščenje."

A. Škoda

75. Pritožnik je zahteval 2.295 evrov (EUR) za premoženjsko škodo, kar ustreza denarnim kaznim, ki so mu bile naložene zaradi žalitve sodišča, zvišanim za znesek obresti. Prav tako je zahteval 15.000 EUR za nepremoženjsko škodo zaradi zatrjevanih kršitev 6. in 10. člena konvencije. V zvezi s tem je trdil, da je postopek zaradi žalitve sodišča prizadel njegov ugled in imel zanj zastraševalni pomen.

76. Vlada je oporekala zahtevku pritožnika s trditvijo, da pritožnik ni nikoli plačal druge denarne kazni v višini 1.670 EUR. Glede nepremoženjske škode pa je pozvala Sodišče, naj ugotovi, da ugotovitev kršitve predstavlja zadostno pravično zadoščenje.

77. Sodišče je ugotovilo, da je naložitev denarne kazni pritožniku zaradi žalitve sodišča kršila 10. člen konvencije. Torej načeloma obstaja zadostna vzročna povezava med zatrjevano denarno škodo in ugotovljeno kršitvijo.

78. Vendar Sodišče ugotavlja, da medtem ko ni sporno, da je pritožnik plačal prvo denarno kazen v višini 625 EUR, pa je vlada navedla, da ni plačal druge denarne kazni, kar potrjuje tudi pismo Okrožnega sodišča v Ljubljani (glej 28. in 76. odstavek zgoraj). Ob upoštevanju, da pritožnik ni izpodbijal te vloge, Sodišče sprejema zahtevek pritožnika v zvezi s premoženjsko škodo samo v višini prve denarne kazni. V skladu s tem in glede na to, da bi bilo treba prišteti obresti kot nadomestilo za izgubo vrednosti odškodnine v določenem časovnem obdobju, Sodišče pritožniku prisoja znesek 800 EUR iz tega naslova, zvišan za morebitni davek, ki se lahko zaračuna na ta znesek.

79. V zvezi z nepremoženjsko škodo Sodišče zavrača zahtevek pritožnika v delu, v katerem se nanaša na nesprejemljiv očitek na podlagi 6. člena konvencije (glej 69. do 73. odstavek zgoraj). Po drugi strani pa Sodišče po načelu pravičnosti prisoja pritožniku 2.400 EUR v zvezi z nepremoženjsko škodo, ki se nanaša na kršitev 10. člena konvencije.

B. Stroški in izdatki

80. Pritožnik je ob sklicevanju na uradno odvetniško tarifo zahteval tudi 5.106 EUR za stroške in izdatke, nastale pred domačimi sodišči in Sodiščem.

81. Vlada je trdila, da je pritožnika zastopala njegova lastna odvetniška pisarna in da ni jasno, če je razen pritožnika kdo drug zanj opravljal pravno delo za plačilo. Vlada je tudi trdila, da je pritožnik uporabil napačno tarifo in da ni predložil ničesar v dokaz, da so stroški dejansko nastali.

82. V skladu s sodno prakso Sodišča je pritožnik upravičen do povrnitve stroškov in izdatkov samo, če dokaže, da so ti dejansko nastali in bili neizogibni ter da je njihov znesek razumen. Poleg tega Sodišče ponovno poudarja, da ga ne zavezujejo domače tarife in prakse, čeprav so mu lahko v pomoč (glej, med drugimi zadevami, *Gaspari proti Sloveniji*, pritožba št. 21055/03, § 83, 21. julij 2009).

83. V obravnavani zadevi Sodišče ugotavlja, da je pritožnik predložil pooblastilo, s katerim pooblašča odvetniško pisarno "Odvetniška družba Čeferin", katere direktor je, da ga zastopa v postopku pred Sodiščem. Poleg tega dokumenti v spisu kažejo, da ga je ista odvetniška pisarna zastopala tudi v obeh sklopih postopkov pred ustavnim sodiščem. Iz tega razloga in ob ugotovitvi, da je pritožnik v ustavnem postopku uveljavljal popravilo krivic zaradi zatrjevanih kršitev konvencije (glej *Centro Europa 7 S.r.l. in Di Stefano proti Italiji* [VS], pritožba št. 38433/09, § 224, ESČP 2012), je v zvezi s tem upravičen do povračila stroškov.

84. Ob upoštevanju dokumentov, s katerimi razpolaga, Sodišče zavrača zahtevek v delu, ki se nanaša na postopek pred Vrhovnim sodiščem in Višjim sodiščem v Ljubljani, ker ni nobenega dokaza, da je pritožnika zastopala

zadevna odvetniška pisarna (glej *Radobuljac*, § 83, navedeno zgoraj). Glede preostalega dela zahtevka pa Sodišče meni, da je razumno prisoditi pritožniku znesek 3.000 EUR, ki pokriva stroške iz vseh naslovov.

C. Zamudne obresti

85. Po mnenju Sodišča je primerno, da zamudne obresti temeljijo na mejni posojilni obrestni meri Evropske centralne banke, ki se ji dodajo tri odstotne točke.

IZ TEH RAZLOGOV SODIŠČE

1. soglasno *razglaša*, da so očitki v zvezi z 10. členom sprejemljivi, preostanek pritožbe pa je nesprejemljiv;
2. *razsoja* s šestimi glasovi proti enemu, da je bil kršen 10. člen konvencije;
3. *razsoja* s šestimi glasovi proti enemu,
 - a) da mora tožena država pritožniku v treh mesecih od dne, ko sodba postane dokončna v skladu z drugim odstavkom 44. člena konvencije, plačati te zneske:
 - i) 800 EUR (osemsto evrov) za premoženjsko škodo, zvišan za morebitni davek, obračunan pritožniku;
 - ii) 2.400 EUR (dva tisoč štiristo evrov) za nepremoženjsko škodo, zvišan za morebitni davek, obračunan pritožniku;
 - iii) 3.000 EUR (tri tisoč evrov) za stroške in izdatke, zvišan za morebitni davek, obračunan pritožniku;
 - b) da se za navedene zneske od dneva poteka treh mesecev do plačila obračunajo linearne obresti po stopnji, ki je enaka stopnji mejne posojilne obrestne mere Evropske centralne banke, za vse zamudno obdobje, z dodanimi tremi odstotnimi točkami;
4. soglasno *zavrača* preostali del zahtevka pritožnika za pravično zadoščenje.

Sestavljeno v angleškem jeziku in 16. januarja 2018 poslano v skladu z drugim in tretjim odstavkom 77. člena Poslovnika Sodišča.

Marialena Tsirli
sodna tajnica

Ganna Yudkivska
predsednica

V skladu z drugim odstavkom 45. člena konvencije in drugim odstavkom 74. člena Poslovnika Sodišča sta tej sodbi priloženi naslednji ločeni mnenji:

- a) pritrdilno ločeno mnenje sodnika E. Kūrisa;
- b) odklonilno ločeno mnenje Ad hoc sodnika A. Galiča.

G. Y.

M. T.

PRITRDILNO LOČENO MNENJE SODNIKA KŪRISA

1. Z nemajhnim nelagodjem sem glasoval skupaj z večino pri ugotovitvi, da so slovenska sodišča kršila svobodo izražanja g. Čeferina, pravico, vsebovano v 10. členu konvencije.

2. V obravnavani zadevi gre za uporabo besed in izrazov, izrečenih v slovenščini – jeziku, ki je tuj sodnikom tega sodišča, vključno z menoj. V takih primerih bi se morali mednarodni sodniki zanašati na pomen in čustveni naboj, ki ga izpodbijanim izrazom pripisujejo domača sodišča. Sodnik Wojtyczek in jaz sva ta pristop obrazložila v najinem skupnem odklonilnem ločenem mnenju v zadevi *Ziemiński proti Poljski* (št. 2) (pritožba št. 1799/07, 5. julij 2016). Trdila sva zlasti, da "so [...] žaljivo naravo ... poljskih izrazov ugotovila domača sodišča, [ki] so svojo presojo oblikovala na podlagi svojega znanja o [med drugim] semantiki poljskega besednjaka in frazeologije", da "bi moralo biti mednarodno sodišče izredno previdno pri odločanju o zavrnitvi takšnih ugotovitev domačih sodišč, pri čemer se nekatere besede ali besedne zveze avtoritativno štejejo, da sodijo zunaj meja sprejemljivosti v določeni družbi, na podlagi tega, da mednarodni instrument (kot je konvencija) domnevno dovoljuje uporabo določenega jezika", ker "gre za vprašanje ne le pravnega, temveč tudi jezikovnega in kulturnega strokovnega znanja", zato bi lahko označili za "lažni ponos", če bi mednarodno sodišče trdilo, da "ima ... taka strokovna znanja". Trdila sva, da v primeru, "če domača sodišča ugotovijo, da določen izraz v jeziku te države okuži javni diskurz v nevzdržni meri, je to to", in da potem "ni potrebna nobena nadaljnja razprava". Več iz tega najinega mnenja ne želim ponavljati.

3. Obravnavana zadeva pa se od zadeve *Ziemiński* (št. 2) zelo razlikuje v številnih pomembnih vidikih. Ne nanaša se na javno razpravo splošnega interesa, h kateri bi morda poskušal prispevati pritožnik. Poleg tega ne vključuje niti novinarja niti politika. Ne glede na to pa lahko tudi konvencija dejansko dopušča določene omejitve odvetnikovega govora v sodni dvorani ali zunaj nje. Vprašanje, ali te omejitve spadajo v meje sprejemljivosti, kakor so začrtane z mejami proste presoje, ki jih ima zadevna država članica, ali ne, pa je odvisno predvsem od sporočila izpodbijanega govora – njegove vsebine

in oblike. In kdo drug lahko bolje zazna in pravno ovrednoti takšno sporočilo kot domača sodišča, ki sama delujejo v tem jeziku?

4. Načeloma lahko zlahka spremljam trditve v zvezi s pomenom izpodbijanih besed in izrazov, navedenim v odklonilnem ločenem mnenju sodnika Galiča, ki je *ad hoc* nacionalni sodnik v tej zadevi. Trdi, da je angleški prevod "izvirnih" slovenskih besed, kot ga je Sodišču predložil pritožnik sam, izkrivljen ali vsaj omiljen. Zato se samo sprašujem, zakaj tožena vlada ni ugovarjala takemu prevodu? Prevod je sprejela tak, kot je. Ta opustitev (če gre za dejansko opustitev, kot navaja *ad hoc* sodnik), je izrednega pomena za izid zadeve. Tukaj pa v ospredje stopi precedenčni primer v zadevi *Ziemiński* (št. 2), (ki kljub odklonilnemu mnenju mene in mojega cenjenega poljskega kolega predstavlja veljavno sodno prakso Sodišča!): ker tako kot v obravnavani zadevi ni bilo spora med strankami glede pomena izpodbijanih besed in izrazov, se Sodišče šteje za upravičeno presojati o njihovi uporabi na podlagi zagotovljenega prevoda.

5. V zvezi s tem (in če ima sodnik Galič prav glede "pravega" pomena izpodbijanih besed in izrazov), bi si drznil reči, da ni pritožnik tisti, ki je dobil primer, ampak je vlada tista, ki je primer izgubila.

6. Vsekakor sta slovenska pravna skupnost in širša slovenska javnost najbolj (ali celo izključno) pristojni za presojo, ali je Sodišče pravilno ali nepravilno odločilo v prid pritožnika v tej zadevi. In če se jima zdi, ne v formalnem pravnem smislu, ker je zelo malo verjetno, da bo ta sodba poslana v veliki senat in še manj verjetno, da bi ta dosegel nasprotno ugotovitev, ampak v smislu, ki ga narekuje poznavanje nacionalnega jezika in zdrav razum, da se je večina (katere del sem tudi sam), zmotila, potem bo na veliko žalost še kakšna priložnost, da bo kdorkoli lahko ugotovil, da je še ena sodba Sodišča "prispevala k brutalizaciji ... govora v Evropi in k znižanju ravni ... razprave". Te besede sem si izposodil od sodnika Wojtyczeka in iz svojega odklonilnega ločenega mnenja v zadevi *Ziemiński* (št. 2), glede katerega sem se skoraj zavezal, da ga ne bom več navajal.

7. Vendar pa se mi zdi primerno, da navajam iz pritrdilnega ločenega mnenje dolgoletnega (zdaj že nekdanjega) slovenskega sodnika Sodišča, g. Zupančiča, k sodbi v zadevi *Delfi AS proti Estoniji* ([VS], pritožba št. 64569/09, 16. junija 2015). Ta temeljna zadeva se je nanašala na navidezno drugačno temo, in sicer je obravnavala odgovornost za anonimne žalitve in sovražni govor na internetu. Kljub temu pa so s širšega vidika te "različne" situacije le ene (od številnih) manifestacij splošnejše problematike standardov javne razprave. Sodnik Zupančič je izjavil, čeprav skoraj nenamerno: "Ne vem, zakaj se nacionalna sodišča obotavljajo pri odločanju o teh vrstah zadev in zagotavljanju strogega varstva osebnostnih pravic in dostojne odškodnine tistim, ki so bili izpostavljeni take vrste žaljivim verbalnim udarcem, vendar sumim, da ima pri tem določeno vlogo tudi naša lastna sodna praksa." Samo želim si lahko, da se Sodišče ni zmotilo in da

presoja, ki je podlaga za pripombo sodnika Zupančiča, ne bi veljala za to sodbo.

ODKLONILNO LOČENO MNENJE AD HOC SODNIKA GALIČA

1. S splošnimi načeli, ponovljenimi v osnutku sodbe, se močno strinjam. Z obžalovanjem pa moram tudi priznati, da nisem mogel spremljati obrazložitve, ki je prepričala večino v zvezi z uporabo splošnih načel v obravnavani zadevi.

I. Problem prevoda: pritožnikove napačne navedbe dejstev

2. Pritožnik, ki je pritožbo vložil v angleščini, je v obliki navedbe dejstev trdil, da je bil kaznovan zaradi sklicevanja na (izvedenčevo) "(senseless) talking". Vendar je to očitno napačen prevod. Izjava se v slovenščini glasi "(neosmišljeno) nakladanje". Medtem ko se "neosmišljeno" lahko prevede kot "senseless" (meaningless, nonsense), je "nakladanje" v slovenščini daleč od vrednostno nevtralnega "talking" v knjižni angleščini. Je slengovska beseda z jasno podcenjevalno in zaničljivo konotacijo.¹ Pravilni prevod te slengovske besede bi bilo npr. "drivel", v danem primeru pa to besedo še poslabša kombinacija z besedo "neosmišljeno" – ki je v citiranem sklepu Ustavnega sodišča Republike Slovenije prevedena (s strani samega Ustavnega sodišča) kot "meaningless drivel". Tako je pritožnik, ki pred tem sodiščem trdi, da je bil kaznovan za vrednostno nevtralno besedo oz. besedo knjižnega jezika "talking", medtem ko je bila beseda dejansko (v najboljšem primeru) "drivel", zavedel Sodišče z zavestno vlogo napačne navedbe dejstva. Nihče v Sloveniji z vsaj povprečnim znanjem angleščine ne bi v dobri veri prevedel "nakladanja" kot "talking". Enako velja za drugo podcenjevalno in žaljivo slengovsko besedo, ki jo je pritožnik uporabil v domačem sodnem postopku – "šlamparija" (iz nemškega "Schlamperei"), ki pa jo je v svoji pritožbi na Evropsko sodišče prevedel z nevtralnimi in formalnim pravnimi izrazom "negligence" (v slovenščini: *malomarnost*). Prav tako je prevod še ene besedne zveze iz prvega sklopa postopkov zaradi žalitve, in sicer "expert's mental construct", netočen in zavajajoč prevod besedne zveze, ki jo je uporabil pritožnik: (izvedenčevi) "umotvori". Tudi to je slengovski izraz, ločen od svojega dobesednega pomena ("umotvor" – stvaritev uma v prvotnem pomenu, ki se danes v Sloveniji šteje že za arhaičnega, ni le nevtralen, ampak ima močno pozitivno konotacijo). Vendar pa se v danem kontekstu izraz v slovenskem slengu uporablja – v popolnem nasprotju z njegovo prvotno pozitivno konotacijo –, če nekdo želi povedati,

1. "Nakladanje" kot slengovska beseda ne obstaja v *Slovarju slovenskega knjižnega jezika* [Eng: Dictionary of Slovenian Literary Language]; sicer pa *nakladanje* dobesedno pomeni "loading" – "nakladanje" (npr. tovora na tovornjak). Glej pa tudi prevode ("backslapping", "jive", "bullshit", "talk shit", "crap", "window-talker" ...), ki jih našteva spletni iskalnik/slovar, ki povzema že obstoječe prevode: <https://glosbe.com/sl/en/nakladati>.

da je nekaj še posebej neumno. Kot tak ni zgolj "zajedljiv", temveč pomeni osebno in zaničljivo podcenjevanje, ki odločno zavrača avtorjevo intelektualno sposobnost – npr. če se znanstveni prispevek, pritožba odvetnika, sodba ali izvedensko poročilo ožigosa kot "*umotvor*". Ustavno sodišče je "*izvedenčevi umotvori*" prevedlo kot "the expert's piece of art" (ob pomanjkanju enakovredne besedne zveze v angleščini je ta prevod najbližji cinični in v danih okoliščinah zaničljivi naravi izjave), ne pa kot skoraj vrednostno nevtralni in knjižni "mental construct", ki pomeni samo pomanjkanje ustrezne dejanske podlage za ugotovitve.

3. Točen pomen izjav, ki jih je pritožnik podal pred slovenskimi sodišči, je pomemben za izid obravnavane zadeve – to je ugotavljanja, ali so bili to zgolj neupravičeni osebni napadi, katerih namen naj bi bil žaliti izvedence. Po mojem mnenju je obžalovanja vredno, da ta sodba preprosto izreže in prilepi prevode, ki jih je predložil pritožnik sam, ne da bi preučila, ali je prevod, ki ga je predložil, točen, ali pa je poskušal zmanjšati ostrino in osebno žaljivo naravo svojih izjav. Prav tako je obžalovanja vredno, da sodba, čeprav v veliki meri izreže in prilepi sklep slovenskega ustavnega sodišča (ki ga je samo ustavno sodišče prvotno prevedlo v angleščino), ne sprejme prevoda slovenskega ustavnega sodišča glede odločilnih izpodbijanih izjav. Namesto tega raje sprejme pritožnikov lasten prevod. Čeprav je osupljivo, da vlada ni nasprotovala napačnim prevodom pritožnika, pa menim, da to ne preprečuje Sodišču, da preveri točnost prevodov. Navsezadnje Sodišče običajno zagotovi prevode, kadar so pritožbe vložene v maternem jeziku pritožnika. Tako v primeru (*argumentum a maiori ad minus*), da pritožnik (kot je bilo izjemoma storjeno v tej zadevi zaradi določenih očitnih razlogov) sam prevede dele izpodbijane odločitve domačih sodišč, točnost takih prevodov ne bi smela biti popolnoma izključena iz nadzora Sodišča.

II.

Sodba predlaga, da so izpodbijane pripombe imele nekaj podlage v dejstvih in da bi sodišča morala preučiti razmerje med izjavami in dejstvi v zadevi. Ali to velja za izjave, kot je "pravosodna farsa"? Kako se lahko potem odvetniku ponudi priložnost, da dokaže, da je nekaj "katastrofa za slovensko sodstvo" ali da poteka "pravosodna farsa"? Ali da dokaže dejansko podlago izjave, da obstaja "expert's piece of art" (*izvedenčev umotvor*), ali da je njegovo [izvedenčevo] mnenje "“meaningless drivel”" (*neosmišljeno nakladanje*), ali da je izvedenec "narcissistic" (*narcisističen*), "dilettantish" (*diletantski*) in njegovo delo "quackery" (*šarlatanstvo*) in "*Schlamperei*" (*šlamparija*)? Ali kako se lahko presodi dejanska podlaga trditve, da je znanstvena metoda iz "kamene dobe"?² Predlog, da bi nekdo moral imeti

2. Sodba pripisuje veliko težo določenim izjavam, ki jih je pritožnik podal proti državnemu tožilcu (glej 56.–58. odstavek sodbe). Če bi bile te izjave edine, ki jih je podal pritožnik, bi

možnost, da "se ugotovi dejanska podlaga" takih izjav, bi zgolj poslabšalo raven zaničljivega vedenja, kar bi še dodatno oslabilo avtoriteto sodišč – prav takega vedenja, ki ga morajo sodišča preprečiti. Standarde, ponovno poudarjene v sodbi v zadevi *Morice proti Franciji* ([VS], pritožba št. 29369/10, § 155, ESČP 2015), ki se nanašajo na "povezavo izjave z dejstvi v zadevi", je treba razumeti tako, da je treba osebi "zagotoviti realno možnost, da dokaže, da je obstajala zadostna dejanska podlaga" za obtožbe, *razen če* niso nič več kot neupravičeni osebni napadi, kot to velja za obravnavano zadevo.

4. Vsaj zgoraj navedene izjave o domačem sodstvu ("farsa", "katastrofa") so očitno prekoračile meje, ki jih morajo odvetniki spoštovati "za varstvo sodstva pred neupravičenimi in neutemeljenimi napadi" (glej *Morice*, navedeno zgoraj, § 155). Ti zaničljivi in neutemeljeni napadi na avtoriteto sodstva neposredno izpodbijajo legitimnost pravnega sistema kot celote in zato nikakor ni mogoče šteti, da imajo "dovolj tesno povezavo z dejstvi v zadevi". Namesto ukvarjanja s tako neutemeljeno kritiko sodstva bi moral odvetnik aktivno pomagati pri ohranjanju legitimnosti pravosodnega sistema in ustreznega spoštovanja sodstva (glej, na primer, *Nikula proti Finski*, pritožba št. 31611/96, § 45, ESČP 2002-II), in si prizadevati biti vzor strankam pri izkazovanju spoštovanja do vloge sodišč v pravnem sistemu. To zadevo lahko primerjamo z nedavno sodbo v zadevi *Peruzzi proti Italiji* (39294/09, 30. junij 2015), kjer je bil odvetnik preganjan (in kaznovan s približno 15.000 evri) zaradi izjave, da je sodnik "zavestno in zlonamerno zagrešil napake, hujše kršitve ali malomarnost." Tako glede vsebine kot jezika in besednih zvez, ki jih je uporabil odvetnik v zgoraj navedeni zadevi, so bile te izjave veliko manj skrajne in zaničljive kot tiste, ki jih je podal pritožnik v obravnavani zadevi. Vendar pa to sodišče v zadevi *Peruzzi* ni ugotovilo kršitve 10. člena konvencije.

5. Poleg tega je treba to zadevo primerjati z zadevo *Nikula*, kjer je Sodišče poudarilo, da se pritožnikova kritika *ni* nanašala na splošne strokovne ali druge kvalitete tožilca (glej zgoraj navedeno *Nikula*, § 51). Nasprotno pa se obravnavana zadeva nanaša točno na to, namreč na zaničljivo zanikanje izvedenčevih intelektualnih, strokovnih in drugih kvalitet ter splošne ravni strokovnega znanja. To dejansko ne bi moglo biti bolj očitno v preprostem jeziku, ki ga uporablja: "*strokovna šibkost izvedencev*", pa tudi "*šarlatanstvo*" (tj. hlinjenje statusa zdravnika, pretvarjanje, da ima taka oseba izkušnje ali znanje, predvsem na področju medicine!), skupaj z "*neosmišljenim nakladanjem*", "*umotvorom*", "*metodami iz kamene dobe*", psihološkimi metodami, ki jih absolutno ne razume, in določenimi negativnimi značajskimi

se zlahka pridružil večini pri ugotovitvi kršitve 10. člena. Vendar pa je jasno, da izjave, usmerjene proti državnemu tožilcu, predstavljajo zgolj zanemarljiv del splošne ocene domačih sodišč (glej 19. odstavek sodbe: dve od štirinajstih izpodbijanih izjav v drugem sklopu postopkov zaradi žalitve sodišča sta bili usmerjeni proti tožilcu, medtem ko v prvem sklopu postopka zaradi žalitve takih izjav ni bilo).

lastnostmi (narcisistični, diletantski). Kljub temu pa sta bila ta bistvena razlika med obravnavano zadevo in zadevo *Nikula* in vidik, ki je v zadevi *Nikula* močno poudarjen kot nujni del preizkusa, popolnoma prezrta. Predvidevam, da bi lahko trdili, da je bila pripomba, kot je "šarlatanstvo", usmerjena proti delu izvedenca in ne proti izvedencu ("šarlatan"). Dejansko pa bi moralo to Sodišče, ki samo po sebi poudarja, da je treba presojeti ne zgolj besedilo, ampak tudi kontekst, zlahka ugotoviti, da vprašanje, ali je izjava namenjena ponižanju nekoga kot osebe, ali pa je namenjena zgolj izpodbijanju rezultatov njenega dela (šarlatan ali šarlatanstvo?), ne more biti odvisno od take tehnične razlike v besedilu.

6. Prav tako je ostalo neopaženo, da te izjave nimajo zgolj "zajedljivega tona", kot je bilo to značilno za določene pripombe v zgoraj omenjeni zadevi *Morice*. "Pravosodna farsa" nima zgolj *zajedljivega tona*, niti nima samo "negativne konotacije". Ne ostane dosti od meje proste presoje, če se ne zaupa več domačim sodiščem, da so v boljšem položaju vsaj glede razumevanja svojega lastnega jezika in presoje točnega pomena, stopnje ostrine in konteksta določenih besednih zvez.

7. Tudi če bi se domače sodišče lahko strinjalo z odvetnikom, da je ugotovljena določena "dejanska podlaga", ki poraja dvome o pravilnosti izvedenskih poročil, to ne bi moglo in ne bi smelo pomeniti, da ni omejitev ("carte blanche") glede jezika in izrazov, ki jih lahko odvetnik izbere za argumentiranje in posredovanje svojega sporočila v sodnih postopkih. Odvetniške zbornice so vsesplošno sprejele, da je olikano, spoštljivo in vljudno vedenje del kodeksa ravnanja odvetnikov in da takšno vedenje ni nezdržljivo s konceptom zagnanega in odločnega zastopanja. Če je izvedenčevo poročilo napačno, je to mogoče povedati – in primerno varovati interese stranke – z ustreznim spoštovanjem sodnih postopkov in brez zaničljivih, vulgarnih in ponižujočih osebnih napadov in podcenjevanj. Kot sta prepričljivo navedla tako pritožbeno sodišče kot tudi ustavni sodnik *Zobec* v svojem pritrdilnem ločenem mnenju, obstaja *več tisoč načinov*, na katere bi lahko odvetnik posredoval isto sporočilo, ne da bi manj učinkovito varoval interese svoje stranke, vendar z zadostno stopnjo spoštovanja do integritete sodnega postopka in brez zaničljivih napadov na izvedenca. Kot vsakodnevno dokazuje nešteto primerov odličnega zagovorništva, je mogoče "neusmiljeno", "brezobzirno" in "agresivno" "raztrgati" izvedenčevo poročilo z odločno in uničujočo ostro analizo in argumenti, vendar hkrati brez izbruhov v obliki osebnih napadov na izvedenca kot osebo. Ostra, brezkompromisna in celo uničujoča kritika se lahko izrazi, in to celo veliko bolj učinkovito, na dostojanstven način. Zaradi tega se ta zadeva bistveno razlikuje npr. od zadev *Nikula*, *Morice* ali *Kyprianou proti Cipru* ([VS], pritožba št. 73797/01, § 118, ESČP 2005-XIII), kjer odziva sodišča ni sprožil poniževalen in zaničljiv jezik ali osebno podcenjevanje drugih udeležencev v sodnem postopku, ampak v veliko večji meri utemeljenost samih izjav.

8. Še posebej zaskrbljujoče pa se mi zdi, da bo Sodišče s to sodbo neizogibno poslalo sporočilo, ki bo sprožilo nižanje standardov poklicnega ravnanja, ki so jih na nacionalni in nadnacionalni ravni že sprejele odvetniške zbornice na lastno pobudo. Pravila poklicnega ravnanja posebej zahtevajo zagnano zastopanje strankine zadeve in tudi določajo nekatere omejitve glede načina takega zastopanja. Čeprav se od odvetnikov pričakuje, da ognjevito zastopajo interese svojih strank, pa imajo tudi dolžnosti do sodišča, nasprotnih strank in tretjih oseb. Že same odvetniške zbornice so sprejele, da zagrizeno zagovorništvu in zagnano, ognjevito in intenzivno zavzemanje za strankino zadevo ne upravičuje in ne more biti izgovor za neprofesionalno, neolikano ali nevljudno vedenje do katere koli osebe, ki je udeležena v sodnem postopku. Glej, na primer, 1. člen Mednarodnih načel IBA o ravnanju v pravnem poklicu, in 43. člen Kodeksa ravnanja za evropske odvetnike CCBE, ki se glasi: *"Ob hkratnem ohranjanju spoštovanja in spoštljivosti do sodišča mora odvetnik častno in pogumno braniti interese stranke ..."* Komentar, priložen Kodeksu, pojasnjuje: *"Ta določba odraža potrebno ravnovesje med spoštovanjem sodišča in zakona na eni strani in zavzemanjem za koristi stranke na drugi strani."* Obstajajo torej dodatni elementi, ki jih je treba postaviti na tehtnico, ko se presoja o svobodi izražanja odvetnikov v sodni dvorani.

9. Predhodno uveljavljeni standard Sodišča, da odvetnikova "svoboda izražanja" v sodni dvorani ni neomejena (glej *Nikula*, § 49), je popolnoma skladen z zgoraj navedenimi standardi poklicnega ravnanja. Tako okoliščine, 1. da je izpodbijane izjave podal odvetnik, ki je zastopal svojo stranko, 2. da so bile podane med sodnim postopkom in 3. da so bile usmerjene proti sodstvu in izvedencem, ki jih je postavilo sodišče, kot pomočnikom sodnika, ne blažijo zgolj odvetnikove odgovornosti, kot je videti iz mnenja večine. Prav tako jo tudi poglobljajo. Zato je treba najti ustrezno ravnovesje – kot sta to primerno presodila domače ustavno sodišče in vrhovno sodišče.

10. Sodišča bi morala reševati zadeve skozi dostojanstven postopek, ki ima določeno mero simboličnega pomena, in v skladu s postopki, ki vzbujajo zaupanje in spoštovanje javnosti.³ Legitimno je pričakovati, da bodo odvetniki z lastnim vedenjem v sodni dvorani ohranjali zaupanje javnosti v pravosodje. Prav zaradi teh razlogov neodvisno sprejeta pravila ravnanja dajejo prednost vljudnemu in olikanemu vedenju pred zaničljivimi žalitvami, uporabo vulgarnega ali slengovskega jezika, kletvicami in podcenjevalnimi napadi na osebe, ki so udeležene v sodnem postopku. Kot je bilo ugotovljeno: *"Pravosodni sistem ne more uspešno delovati, če strokovnjaki, ki so zadolženi za njegovo izvajanje, ne morejo biti niti vljudni drug do drugega. Stres in frustracija znižujeta storilnost in postopek je zato dolgotrajnejši in dražji. Tako se številni najboljši posamezniki odženejo s tega področja. Poklic in*

3. ABA Compendium of Professional Responsibility Rules and Standards, 2017 Ed., str. 266.

sistem pa izgubita ugled v očeh javnosti."⁴ Odvetniki morajo odigrati svojo vlogo pri zagotavljanju, da se o zadevah njihovih strank lahko odloči v skladu z zakonom. Speljati postopke stran od razumnega diskurza, ki temelji na racionalnih pravnih argumentih, in proti iracionalni čustveni sferi, bi bilo pogubno za dobro delovanje pravosodja – pogubno ne le z vidika primernosti, ampak z vidika cilja ohranjanja sistema, ki je najprimernejši za doseganje ustreznih vsebinskih rezultatov.⁵ Zato je treba takrat, kadar se interesi stranke lahko *enako uspešno* uveljavljajo na način, ki ne ogroža prej navedenih ciljev, izbrati takšen pristop.

11. Zagovorništvo na sodnih obravnavah neizogibno ustvarja konflikte med temi nasprotujočimi si odgovornostmi. Glede na vedenje, kot ga je izkazal pritožnik v obravnavani zadevi, pa je položaj dejansko preprostejši. Pravzaprav ni nobenega konflikta med pričakovano ravniyo profesionalnosti, olikanosti, dostojanstva in vljudnosti odvetnika v sodni dvorani na eni strani in varstvom koristi stranke na drugi strani. Odločanje je – in bi moralo ostati – razumen proces, ki bi moral voditi do ustreznih vsebinskih rezultatov. Izbruhi frustracij in čustev na prizorišču, ki spodbujajo sovražnost med strokovnjaki (sodiščem, odvetniki, izvedenci, ki jih imenujejo sodišča), zamegljujejo pravno pomembna dejstva in pravne argumente in jih nadomeščajo z nadlegovanjem ali ustrahovanjem drugih udeležencev v postopku, ne samo otežujejo dobro delovanje pravosodja, ampak tudi ne služijo interesom stranke. Kot je bilo že prej navedeno, je popolnoma mogoče "neusmiljeno raztrgati" mnenje izvedenca z odločno in trdno analizo in pravno argumentacijo brez osebne in zaničljivega napada na osebnost izvedencev. Zamenjava prvega z drugim ne more dobro služiti interesom stranke. Celo dodajanje drugega prvemu ne služi interesom stranke, saj ima za posledico le motenje in oddaljevanje od tega, kar je pomembno. Prav tako ustvarja – kot povsod, kjer so prisotni čustveni izbruhi in žalitve namesto razumnih (nasprotnih) argumentov – položaj, kjer nastane vtis, da dejansko ni nikakršnih razumnih nasprotnih argumentov. Predstavitev takšnih argumentov na profesionalen in odločen način je učinkovitejša od žaljivega ali motečega vedenja. Pri odločanju, ki temelji na razumnem pravnem diskurzu, osebni napadi, nadlegovanje in zaničljive izjave proti izvedencem stranki ne koristijo. Razen seveda, če imajo učinek ustrahovanja izvedencev (se pravi, vplivanja) v sodni dvorani. Če izvedenec podleže takšnemu ustrahovanju, lahko to vsekakor vpliva na izid postopka. To pa se že šteje za zlorabo sodnega postopka.

12. Namen zgoraj navedenih premislekov ni predlagati, da bi morala sodišča pokroviteljsko odločati, kakšno vrsto obrambne taktike naj uporabi

4. The Honourable Sandra Day O'Connor, Civil Justice System Improvements, Speech to the American Bar Association (14. december 1993, citirano v Lawrence J Fox; Susan R Martyn; Andrew S Pollis, A Century of Legal Ethics: Trial Lawyers and the ABA Canons of Professional Ethics. (2009), str. 83).

5. Glej Pritrdilno ločeno mnenje sodnika Zobca k odločbi ustavnega sodišča.

zagovornik. Samoumevno je, da je to izključno odločitev odvetnika, dodati pa je treba: *v mejah zakona*. Pri tem pa je pomembno, kako odvetnikova izbira izjav, jezika, taktike in splošnega vedenja v sodni dvorani vpliva na iskanje pravega ravnovesja, ko gre za neločljiv konflikt med zagnanim varovanjem koristi stranke na eni strani in potrebo po ohranjanju avtoritete in integritete pravnega sistema na drugi strani. Treba je vzpostaviti ravnovesje med tem, da zagovornik ostane strokoven, olikan in vljuden, in zagnanim opravljanjem odvetniške vloge. Logično pa, če sprejemanje vedenja in taktike, ki resno ogrozijo cilj ohranjanja avtoritete in dostojanstva pravnega sistema, ne koristi cilju učinkovitega varovanja interesov strank, je teža slednjega v prizadevanju za pravo ravnovesje zanemarljiva.

13. Bilo bi pogubno – ne samo za stranko v tej zadevi, ampak tudi za vse prihodnje pravdne stranke, za pravosodni sistem kot celoto, pa tudi za veliko večino članov odvetniške zbornice in za odvetništvo samo kot poklic –, če bi prevladalo mnenje javnosti, da so najboljši odvetniki – torej tisti, ki bi jih najeli, če bi bilo potrebno – tisti, ki uporabljajo najbolj vulgaren in najbolj žaljiv jezik (namesto "dolgočasne" pravne in logične analize) in ki so zaničljivi do sodišča in drugih udeležencev v postopku, vključno z odvetnikom, pričami in izvedenci nasprotne stranke. Ker živim v Sloveniji, sem žal priča temu trendu. Profesionalno, spoštljivo, vljudno in olikano zagovorništvo se vse bolj šteje za znak šibkosti in ga javno mnenje in vplivni del medijev ne odobravata. Enako pa se poceni nastopaštvo, skupaj z zaničljivimi, podcenjevalnimi in neutemeljenimi napadi na dostojanstvo, avtoriteto in integriteto sodstva in vseh tistih, ki se ukvarjajo s pravnim postopkom, vedno bolj dojema kot sinonim za zagnano, odločno in intenzivno izvrševanje odvetnikove resnične vloge. Sodišča – nacionalna in nadnacionalna – bi morala odigrati svojo vlogo v prizadevanju odvrniti take trende. Zato se vidika spremenjenega vedenja – in sicer sporočilo, ki se posreduje vsem prihodnjim pravnim strankam in vtis, ki se ustvarja v družbi o tem, kakšno je dejansko dobro zagovorništvo – tudi ne bi smelo zanemariti v prej omenjenem prizadevanju za pravo ravnovesje.